

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 27.

Tisdagen den 26 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Upplästes följande inkomna läkareintyg:

Att brukspatron *Hugo Tamm*, som blifvit af mig undersökt, befunnits lida af kronisk magsjukdom jemte öfveranstängning, hvarför han är i behof af sex veckors ledighet för helsans återvinnande, intygas.

Stockholm den 29 mars 1898.

E. G. Johnson,
legitimerad läkare.

Anmäldes och bordlades

andra särskilda utskottets utlåtande n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta och dels vissa inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om beredande af ålderdomsunderstöd åt i kommuners tjänst anställda barnmorskor.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående upplåtelse af kronomark till Arjeplogs kommun i Norrbottens län;

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen och dels i särskild proposition (n:o 45) framställda förslag om anslag till jernvägsanläggningar för statens räkning;

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning och disposition af vissa delar af Åsele sockens kyrkoplats;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Ofversta n:is 2 och 3 i Örebro län hörande lägenhet;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två under förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal n:o 7 Bro i Upsala län lydande utegor;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från förra hospitals-hemmanet Ousby n:o 3 i Kristianstads län;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till två danaarf;

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Norrköpings stad af förra hospitalslägenheten Hospitals-holmen;

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från inegorna till Sandviks f. d. säteri i Sandviks församling af Jönköpings län;

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Jönköpings stad af ett område af förra landshöfdingebostället Ryhof;

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Upsala stad af vissa lotter af den kronan tillhöriga s. k. Upsala hofstalläng i Upsala län;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Arkelstorp n:o 1 i Kristianstads län hörande lägenheter;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till kungsgården $3\frac{1}{2}$ mantal Ribbingelund n:o 1 i Södermanlands län hörande utängar;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra majorsbostället 6 mantal Gudhem n:is 1—9 i Gudhems socken och Gudhems härad af Skaraborgs län för utvidgning af Gudhems församlings kyrkogård;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af två under länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Boberg n:o 1 i Östergötlands län lydande lägenheter;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring från länsmansbostället ett halft mantal Stenum n:o 3 Stommen i Stenums socken och Valle härad af Skaraborgs län;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af kronomark till Jockmocks kommun i Norrbottens län;

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Venersborgs stad af vissa delar af tomterna n:is 428—429 i kvarteret Blomman der i staden m. m.;

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord från kyrkoherdebostället i Anundsjö församling; och

n:o 56, i fråga om afskrifning af vedhyggsterräntan och tågtekarlsräntan å bergsfråsejorden i Falu fögderi m. m.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 23 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen statsutskottets utlåtanden och memorial n:is 10 och 65—71, bevillningsutskottets memorial och betänkanden n:is 22—26 äfvensom lagutskottets utlåtande n:o 68.

På derom af herr *Björklund*, under åberopande af företedt läkareintyg, gjord anhållan beviljades honom ledighet från riksdagsgörömlånen från och med den 28 i denna månad till innevarande riksmötes slut.

Efter framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Herr vice talmannen: Jag får vördsamt hemställa, att kamaren behagade besluta att å föredragningslistan till morgondagens plenum uppföra främst första särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken m. m., derefter statsutskottets utlåtande n:o 70, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark och virke från kronoparker till sanatorier, sedan statsutskottets utlåtande n:o 71, i anledning af väckta motioner om anslag för åstadkommande af ett sanatorium i södra delen af Sverige, vidare bevillningsutskottets utlåtande n:o 25, i

anledning af väckta motioner om ändring af bestämmelserna rörande postbevillningen, samt derefter ärendena i den ordning, hvori de blifvit i dag för andra gången bordlagda.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,50 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna

Onsdagen den 27 april, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Anmälles och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa under förra militiebostället ¹⁵/₁₆ mantal Hvellinge n:is 22 och 30 i Malmöhus län lydande gathus;

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af egendomen Nefvitshög n:o 15, ett kronobete, i Malmöhus län;

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en postverket tillhörig tomtedel i Ystad;

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från kungsladugården Ås kloster n:o 1 i Hallands län;

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde från Alnarps kungsgård i Malmöhus län underlydande gatehusen n:is 12, 13 och 14 Lomma;

n:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upphörande af de Schenäs och Bråborgs kungsgårdar tillkommande andelar af vinternotfisket i Bråviken;

n:o 78, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående statsanslag för utvidgande af en skeppsdocka å Lindholmen invid Göteborg; och

n:o 79, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatsens åttonde hufvudtitel;

bankoutskottets memorial n:o 7, med förslag till reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning att gälla från den 1 januari 1899; äfvensom

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, öfver väckta motioner om ändring af kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående handeln med vin, maldrycker m. m.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran andra särskilda utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 2.

Herr Svedelius erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren behagade besluta att vid det plenium, som lärer komma att hållas måndagen den 2 maj, låta på föredragningslistan bland två gånger bordlagda ärenden uppföra andra särskilda utskottets utlåtande n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension eller lifränta och dels vissa inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner.

Denna hemställan bifölles.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 7.

Herr talmannen yttrade, att han efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammarerna finge tillkännagifva, att omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen komme att anställas vid kamrarnes sammanträden nästa onsdag öfver de voteringsprop-

sitioner för sådana omröstningar, som redan blifvit eller före nämnda dag blefve af båda kamrarne godkända.

Föredrogs å nyo första särskilda utskottets den 20 och 22 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken, till lag angående ändrad lydelse af 1 kap. 8 § handelsbalken, till lag angående ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen, till lag angående ändrad lydelse af 5 § konkurslagen, till lag om boskilnad, till lag angående ändring i förordningen huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarivagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo den 18 september 1862, till lag om bodelning vid äktenskapskilnad, så ock om fränskild hustrus ansvarighet för gäld i boet, samt till lag om ändrad lydelse af 39 och 40 §§ i förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 juni 1875; dels ock två till följd af Kongl. Maj:ts proposition väckta motioner.

Herr Dickson: I afseende på sättet för föredragningen af nu föreliggande utlåtande får jag föreslå:

att utlåtandet föredrages punktvís;

att vid föredragning af punkterna 1, 6, 7 och 8 de dit hörande utskottets lagförslag paragrafvis föredragas; de särskilda afdelningarnas rubriker näst efter de paragrafer, dit de höra; efter föredragningen af hvardera lagförslaget detsammás öfvergångsstadgande, ingress och rubrik samt sist utskottets hemställan;

att af lagförslaget paragrafer icke uppläsas andra än de, beträffande hvilka uppläsning begäres; samt

att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende på de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Denna hemställan bifölls.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*

Punkten 1.

Utskottets förslag till lag angående ändring i vissa delar af giftermålsbalken.

9 kap.

1 §.

Herr Unger: Herr grefve och talman, mina herrar! I skrifvelse till Kongl. Maj:t den 7 maj 1884, d. v. s. i dessa dagar för fjorton

år sedan, anförde Riksdagen, hurusom den kommit till den uppfattning, att gällande lagstiftning angående äkta makars egendomsförhållanden borde ändras sålunda:

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.
(Forts.)*

1:o) att i den fasta egendom i stad eller å stadens mark, som hustru före eller under äktenskapet ärft eller förut förvärfvat, mannen ej skulle ega giftorätt och att förty sådan rätt ej heller borde tillkomma hustrun i mannens lika beskaffade egendom, dock att all årlig ränta och afrad af dylik egendom skulle under lösören räknas;

2:o) att gift qvinna borde berättigas att sjelf förvalta den egendom, som vore henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig en sådan rätt;

3:o) att mannen icke skulle hafva magt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden;

4:o) att hustrun ej borde vara skyldig att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen under äktenskapet åsamkat boet, derest hon icke sig dertill uttryckligen förbundit; samt

5:o) att, derest under äktenskapet mannen i andra fall än det i 11 kap. 5 § giftermålsbalken omförmälda till nytta ensamt för sig sjelf användt makarnes gemensamma egendom i boet, jemväl sådant skulle vid delning eller arfskifte å hans lott räknas äfvensom att motsvarande bestämmelse borde gälla för hustru, som under äktenskapet med dylik egendom guldit sin enskilda gäld eller eljest obehörigen beredt sig egen fördel.

Med anledning deraf fick nya lagberedningen i uppdrag att utarbete ett lagförslag på den grund, Riksdagen här begärt, och detta lagförslag kom in till Kongl. Maj:t den 1 juli 1886. 1888 den 15 november inkom högsta domstolen med yttrande öfver förslaget, emot hvilket högsta domstolen dock gjort så grava anmärkningar, att Kongl. Maj:t förklarade detsamma icke kunna läggas till grund för en kongl. proposition, utan yttrade justitieministern vid ärendets fördragning inför Kongl. Maj:t i statsrådet den 31 december 1891: »Då det emellertid icke kunde förnekas, att gällande lagstiftning i ämnet lemnade rum för åtskilliga beaktansvärda missförhållanden och icke så som sig borde tryggade den gifta qvinnans ställning i förnögenhetsrättsligt afseende, men korrektivet deremot syntes böra sökas, *icke uti en mellan makarne delad förvaltning*, utan i lagstadganden, som lemnade hustrun tillfälle att lättare än nu vinna boskilnad och som borttog eller minskade hennes betalningsansvarighet för de skulder, mannen ensam kunde hafva ådragit det gemensamma boet, anbefaldes nya lagberedningen att utarbete *nytt förslag i nyss angifna syfte*».

Sådant förslag utarbetades ock af nya lagberedningen, som dermed inkom till Kongl. Maj:t den 21 december 1892. Deröfver meddelade högsta domstolen 1895 den 6 februari infordradt yttrande och anförde, det domstolen funnit, »att de åsyftade ändringarna i giftermålsbalkens bestämmelser om betalning af makars gäld icke kunde utan fara för misstag och rättsförluster åvägabringas genom en särskild, från giftermålsbalken fristående lag, utan vore enligt högsta domstolens åsigt för *vinnande af det afsedda syftet*» — det syfte

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.
(Forts.)

nemligen, som fans uttryckt i 1891 års här ofvan omförmälda beslut — »nödigt att företaga en omarbetning af de stadganden i 11 kap. giftermålsbalken, som af frågan berördes».

Emellertid fann justitieministern sig af detta föranlåten att återtaga upp den af Kongl. Maj:t 1891 till handlingarne lagda riksdags-skrifvelsen af 1884 och anbefalde lagbyrån att på grund af den utarbete ett nytt lagförslag — det, som nu föreligger — hvilket, sedan högsta domstolen deröfver afgifvit yttrande, föredrogs inför Kongl. Maj:t den 9 oktober 1896. Naturligtvis har justitieministern, då han med förbiseende af det beslut, som 1891 fattades af Kongl. Maj:t, bestämde sig för att låta utarbete ett förslag, stödt på 1884 års skrifvelse, varit i sin goda rätt, men det måste hafva varit synnerligen starka skäl, som förmått honom dertill, ty högsta domstolens yttrande öfver det 1892 utarbetade förslaget gifver icke anledning till en sådan återgång.

Det är, såsom man vet, förhållandet, att Riksdagen vid fråga om skrifvelser till Kongl. Maj:t, huru betänksam Riksdagen än är, då det gäller att fatta definitiva beslut, är kanske mer, än lyckligt vore, medgörlig att begära utredning angående förhållanden eller lagförslag i syften, som, när det kommer till afgörande, befinnas icke böra föranleda lagstiftning. Det *måste* därför inträffa, att Riksdagen icke *kan* taga konsekvenserna af alla sina skrifvelser, och det är ännu mycket större anledning att befara, att så måste ske, när det hunnit förlöpa en tidrymd af 1 $\frac{1}{2}$, decennium från det skrifvelsen afläts, till dess förslaget framkom, ty genom omständigheternas magt ändras åsigtarna under en så lång tidrymd högst betydligt, och under sådana förhållanden finner jag mig, lika med, enligt hvad jag antager, kammarens samtliga ledamöter, af 1884 års skrifvelse oförhindrad att efter bästa förstånd och samvete ingå i pröfning af det förslag, som föreligger. Det är så mycket naturligare, att man känner sig fri från de förpligtelser, som en sådan skrifvelse må kunna medföra, som densamma under en tid af 5 år, enligt Kongl. Maj:ts beslut, varit till handlingarne lagd. För min del måste jag beklaga, att icke 1891 års beslut, som syftar på upphäfvande af 1874 års förordning, fick ligga till grund för denna lagstiftning, emedan jag tror, att det hade varit mycket bättre och lättare att lösa frågan i den riktningen än att söka den i en riktning, hvilken, såvidt jag förstår, är *omöjlig*, emedan de båda rättsinstituterna, *mannens målsmanskap* och *hustruns fria förvaltning af egendom*, äro oförenliga. Det har nu emellertid skett, och ehuru nya lagberedningen misslyckats i de försök, den gjort att lösa frågan, har den nu åter kommit före, och det vittnar åtminstone om stor tillit och förtroende för lagbyrån och dess ledning, då den fått sig en så svår uppgift förelagd, och det vittnar också — det måste vi tacksamt erkänna — om ett lefvande nit hos herr justitieministern att bringa denna fråga framåt.

Nå, nu föreligger emellertid »post varios casus per tot discrimina rerum» detta förslag, och jag är förvissad, att kammarens ledamöter äro nog tränade att icke nu — liksom det hände för några år sedan, då väglagen, som länge stått på dagordningen, slukades — låta någon stämning af otålighet eller nervositet förleda sig att fatta

förhastadt beslut, utan kritiskt behandla den synnerligen viktiga fråga, som nu här föreligger.

För min del skall jag, så godt jag förstår, söka att göra klart för kammaren, hvad som förmått mig att vara reservant i frågan. Jag måste dervid, herr greve och talman, något gå utanför den punkt, som nu är föredragen, och yttra mig om förslaget i allmänhet.

Först har Kongl. Maj:t naturligtvis, för att söka möjliggöra hustruns fria förvaltningsrätt, måst göra åtskilliga inskränkningar i mannens målsmansrätt. Det har i sådant hänseende blifvit föreslaget i den nu föredragna första paragrafen af 9:de kapitlet, att »Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman och eger söka och svara för henne, utom hvad angår egendom, som är från hans förvaltning undantagen, samt *sådan af hustrun under äktenskapet gjord gäld, för hvilken allenast hennes giftorätt och enskilda egendom enligt lag svara*; hustrun följe ock mannens stånd och vilkor.»

Det tillägg, som tillkommit, gillar utskottet i sak, ehuru utskottet i sammanhang med andra föreslagna ändringar omredigerat det så: »samt gäld, hvarom i 11 kap. 5 § sägs.» Jag har nu i min reservation, som herrarne måhända läst, yttrat, att det är både i teoretiskt och praktisk hänseende ett olämpligt stadgande, detta, som jag nu fästat uppmärksamheten på. I teoretiskt hänseende därför, att jag förmenar, att, då »mannen anses behörig att såsom målsman tala och svara angående gäld, som hustrun gjort före äktenskapet, följd-rigtigheten synes fordra, att mannen ock bör vara behörig att tala och svara angående den gäld, som hustrun gjort i äktenskapet.»

Jag väntar mig naturligtvis häremot den invändningen, att det är en helt annan sak, då gäld, gjord före äktenskapet, betalas ur det samfälda boet, men gäld, hvarom här är fråga, betalas med egendom, hvaröfver hustrun råder. Jag har icke förbisett denna skilnad, men å andra sidan måste man medgifva, att det kan inträffa, att för betalande af gäld, gjord före äktenskapet, icke finnes annan egendom än den, hvaröfver hustrun råder, och då får mannen ändock, därför att gälden är gjord före äktenskapet, svara, men han får det icke, om gälden är gjord i äktenskapet, hvilket ju är en uppenbar oegentlighet, eftersom i begge fallen gälden måste betalas med egendom, hvaröfver hustrun eger råda. Men det är at mindre vikt än det praktiska skälet, det nemligen, att det i allmänhet lär vara för en fordringsegare omöjligt att bedöma, huruvida den gäld, en hustru gjort hos honom, må vara att anse såsom sådan gäld, som i 11 kap. 5 § giftermålsbalken oförmäles, eller icke, vid hvilket förhållande fordringsegaren ock är satt ur stånd att bedöma, om han, för utbekommande af sin fordran, bör rigta sin talan emot mannen eller hustrun. Det bör vara uppenbart för hvar och en, att det i de allra flesta fall är omöjligt för fordringsegaren att veta detta. Härpå har jag hört svaras, att det dock icke är värre skada skedd för sökanden, än att han får stämma både mannen och hustrun. Ja, det kan han ju alltid göra, men han riskerar att, om han vinner mot hustrun, få betala kostnaden för mannens inställelse — och denne har kanske haft lång väg — och då kan rättegångskostnaden, som borgenären, för utbekom-

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*
(Forts.)

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.
(Forts.)*

mande af en rättmätig fordran hos hustrun, får betala till mannen, kanske blifva lika stor som hela hans fordran.

I öfrigt vill jag, som anser, att, så länge mannens målsmansrätt fortfar, själfständig förvaltning för hustrun icke kan ega rum, mot-sätta mig jemväl stadgandet i 2 mom. af denna paragraf angående hustruns förvaltningsrätt.

Det har vidare med afseende på mannens målsmansrätt blifvit föreslaget i 19 kap. 4 § ärfdabalken, som följer: »Är någon för vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt, varde under förmyndare stäld. Är det hustru, varde mannen eller annan förordnad till god man att utöfva hennes rätt i afseende å egendoms förvaltning. *För den, som sålunda till god man förordnats, gälle hvad om förmyndares förvaltning, redovisning och ansvarighet finnes föreskrifvet; och skall hvad lag stadgar angående förmånsrätt för omyndigs fordran hos förmyndare jemväl ega tillämpning i af-seende å hustruns fordran hos gode mannen.*»

Nu förmenar jag, att eftersom mannen är hustruns rätte målsman, är han i sådan egenskap, utan något som helst särskildt förordnande, derest han icke själf står under annans målmanskap, ipso jure, behörig omhänderhafva den förvaltning, som hustrun, till följd af ofvan om-förmälda hinder, är ur stånd att utöfva, hvadan jag så mycket hellre anser mig böra för min del afstyrka ifrågasatta tillägget till 19 kap. 4 § ärfdabalken, som derigenom skulle för hustrun tillskapas en lätt missbrukad möjlighet till förmånsrätt, boets borgenärer till förfång. Det är därför ett teoretiskt origtigt förfarande, att mannen, jemte det han är hustruns målsman, förordnas att vara hennes »gode man»; och derom kunde vara mindre att säga, om det icke åtföljdes af det stadgandet, att den förvaltning, han i denna egenskap för hustrun utöfvar, kommer att gifva henne förmånsrätt i den egendom, han har om händer. Är han en ordentlig karl, som man kan hafva förtro-ende för, kan jag icke se, att man behöfver gifva hustrun några större rättigheter, därför att mannen får ett särskildt förordnande att fullgöra något, som redan enligt lag honom åligger, och är han det icke, ja, då blir han väl omyndig förklarad, och då blir det för-myndaren, som får förvalta både mannens och hustruns egendom. Jag kan icke godkänna detta stadgande, helst som det för tredje man skulle medföra högst vådliga påföljder. Man kan tänka sig, att en man sitter i förvaltning af en stor egendom, och ingen känner så noga till, huruvida han gör det såsom målsman eller på grund af detta särskilda förordnande såsom god man för hustrun. Han lemnas naturligtvis kredit, då han innehar en stor egendom, men när det kommer till kritan, och borgenärerna vilja taga ut sina fordringar, tager hustrun med förmånsrätt det, som finnes.

Med iakttagande af dessa inskränknningar i mannens målsmans-rätt har man ansett, att den 1874 ått hustrun gifna förvaltningsrätten borde bibehållas, och derom är nu stadgad i 2 mom. af 9 kap. 1 §.

Men naturligtvis kunna, trots denna själfständiga, af mannen oberoende förvaltning, man och hustru icke inlåta sig på rättegång med hvarandra angående förmögenhetsförhållanden, ej heller sig emellan sluta aftal i sådant hänseende, ett förbud, som med hänsyn

till mannens målsmansrätt måste häfdas, och äfven enligt all jurisprudentens är en nödvändig följd deraf, att hustrun icke är »sui juris» eller, såsom justitieministern uttrycker sig härom i statsrådsprotokollet, *icke är juridiskt fullt sjelfständig*. Den första af dessa principer har fått uttryck i 70 § utsökningslagen, sådan den lyder enligt ifrågavarande förslag; det heter der: »Vill vid utmätning i makars bo endera undantaga viss egendom, förty att den enligt 11 kap. 7 § giftermålsbalken eller lagen om boskilnad ej bör gå i betalning för den gäld, som sökes, och är ej med afseende å egendomens och gäldens beskaffenhet uppenbart, att utmätning ej må ske, skall hvad i 69 § finnes stadgadt angående förfarandet i der afsedt fall lända till efterrättelse; dock att föreskriften om gäldenärens instämmande ej skall å andra maken lämpas.» Således, om en fordringsegare söker utmätning i ett bo, och hustrun deremot invänder, att den egendom, som skulle utmätas, är hennes enskilda egendom, får denna icke säljas, utan hustrun hänvisas att stämma. Enligt 69 § utsökningslagen skulle hon stämma både borgenären och gäldenären, men det föreslås nu, att hvad här om gäldenärens instämmande föreskrifves icke skall å andra maken lämpas.

Således skall mannens rätt att få använda någon del af boet till betalning af hans gäld prövas mannen ohörd. Detta är, såsom vi lärde oss förr i världen och såsom det kallas i 21 § 25 kap. rättegångsbalken, domvilla, och detta skulle alltså nu blifva den första *legaliserade* domvillan, men derom kan jag icke vara med. Till försvar härför har anförts dels den principen, att makar icke kunna tvista med hvarandra inför rätta och dels att i detta fall hustruns och mannens rätt sammanfalla. Det kan ju hända, att så är fallet någon gång, men icke kan jag finna anledning antaga, att de ständigt skola sammanfalla, ty man torde väl förstå, att mannen, som gjort gälden, kan vilja, att denna skall betalas, och att intet undantages borgenären af hvad honom rätteligen tillkommer, och att mannen således, om från hustruns sida obefogad invändning göres om undantagande af gods från utmätning, har intresse af att och såsom hederlig karl *bör* bestrida sådan invändning. Det borde väl alltså vara hans rätt att i saken höras. Till sådana orimligheter kommer man emellertid, då man säger, att man och hustru ej må föra rättegång med hvarandra. Det torde äfven lätt inses, huru omöjligt det är att stadga en sjelfständig förvaltningsrätt för hustrun, om icke möjlighet beredes makarne att genom rättegång slita uppkomna tvister. Antag, att mannen och hustrun förvalta hvar sin egendom samt att egendomarne ligga egor om egor. Om då tvist uppkommer om hägnad, dikning, åverkan, rågångens rätta sträckning eller dylikt, huru skall en dylik tvist afgöras, då makarne icke kunna processa med hvarandra? Jo — de få utan slut och utan mål enskildt tvista med hvarandra, men rättsfrågan måste förblifva oafgjord. Således ett nytt tvisteämne inom familjen och derjemte ett nytt bevis derpå, att dessa båda rättsinstitut, mannens målsmanskap å ena och hustruns fria förvaltningsrätt å andra sidan, äro med hvarandra oförenliga.

Hvad sedan aftalsrätten beträffar, har lagstiftaren uttryckt sin åsigt derom i 22 § boskilnadslagen, sådan den lyder i det kongl.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*
(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.

(Forts.)

förslaget: »ändå att boskildnad beviljad är, ege ej ene maken till den andre något bortgifva eller makarne sig emellan sluta annat aftal. än som med skifte af boet har samband.» De få således icke sluta aftal, ehuru boskildnad egt rum; ännu mindre torde det vara tillåtet förut. Således kunna icke heller på denna väg tvister slitas. För öfrigt ligger en oegentlighet och motsägelse i detta lagens förbud rörande aftal makarna emellan, då lagen likväl talar om en hel mängd aftal, som makar ega ingå med hvarandra, ty hvad annat än aftal är det, att t. ex. det, enligt lagens stadgande, beror på mannens samtycke, om hustrun må gå i borgen, och på hustruns samtycke, om viss egendom får säljas eller intecknas o. s. v. Sådant är ju i sjelfva verket aftal makarne emellan. Detta är hufvudmotivet, hvarför jag icke kan vara med om denna lagstiftning, att den omöjliga kan trefva sig fram till en någorlunda konsekvent och praktisk tillämpning, trefva sig fram mellan dessa båda rättsinstitut, mannens målsmanskap och hustruns fria förvaltning. Nu säger man: huru skall då spörsmålet lösas? Genom att, jemte upphäfvande af all egendoms-gemensamhet, borttaga mannens målsmanskap? Det vore ett sätt. Men det finnes mycket i våra gamla traditioner, som talar deremot, och exempel från andra länder tala kraftigt emot ett sådant tillvägagående. Jag tager mig friheten auföra, hvad justitierådet Olivecrona yttrar i detta ämne. Han omtalar, huru i Nordamerika egendoms-gemenskapen mellan man och hustru icke är erkänd. »Men», säger han, »erfarenheten visar, att de resultat, som hittills trädt i dagen, ingalunda äro lofvande. Der mannens och hustruns förmögenhet skola skötas af mannen och hustrun hvar för sig och icke sammanföras under gemensam förvaltning af mannen, der kunna rättskollisioner svårigen undvikas, och frågor om *mitt* och *ditt* måste leda till misshälligheter mellan makar. Der hustrun dessutom genom hela andan af lagstiftningen drifves till en skarp täflan med mannen, för att hon, på sitt håll, må, så vidt möjligt, förkofra sin enskilda egendom, är det ju naturligt, att hon, under äflandet att föröka sina egodelar, finner de moderliga pligterna tunga och därför ofta söker att mot naturen och på ett skändligt sätt befria sig derifrån. Huru djupt det sedliga lifvet deraf måste kränkas, ligger i öppen dager. Man kan icke heller undra derpå, om hustrun i dessa nordamerikanska fristater, då hon genom lagarne blifvit stäld i det fullkomligaste oberoende af mannen, ofta blifver frestad både att kasta sig, in i förhållanden, som ligga utanför hennes af naturen anvisade plats inom familjen och i sambället, och att inom den husliga kretsen stundom tillvälla sig ett tryckande öfvervalde, i beggedera fallen till skada för henne sjelf och för familjen, såsom en nödvändig form af sedligheten.» Vidare anför senatoren E. von Knorring, huruledes fosterfördrifningen bland qvinnorna tagit en förfärande utsträckning, samt att procenten af dödfödda barn stigit högre än i något annat civiliseradt land. Han fortsätter: »Det sorgligaste och mest upprörande af allt är dock, att ifrågavarande brottsliga och olycksbringande missbruk, hvilket hotar den nordamerikanska nationen med undergång, återfinnes icke endast hos de åt prostitutionem hemfallna och de olyckliga offren för förförelsen; nej, äfven gifta qvinnor,

hustrur, fruvar, i de högsta klasserna lika mycket som i de lägsta, sky icke att afdagataga sitt foster i moderlifvet och sålunda befria sig från denna börda, innan den blifver alltför mycket besvärlig.»

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.
(Forts.)*

Jag tror, att man med dessa exempel för ögonen och med kännedom om traditionerna i vårt land, der man hittills tagit öm vard om familjen och dess sedliga intressen, icke skall våga beträda denna väg, som betecknas af målsmansskapets borttagande. Det skulle således endast återstå att icke åt hustrun gifva fri förvaltningsrätt. Då frågar man: huru skall då hennes egendom kunna värnas? Jag tilltror mig icke att kunna lösa denna svåra fråga, men det är dock icke, såsom herrarne känna, främmande för vår lagstiftning att, på samma gång hustrun står under mannens målsmanskap, tillåta henne att undanskifta egendom och *ställa den under god mans vård*. Härvid kunde icke behöfva afses annat än förvaltningen af hennes fasta egendom. — Detta vore nu ett sätt, och det må bero på en i framtiden skeende utredning, om det icke kunde anses tillräckligt att framkomma med ett sådant förslag.

Men jag fortsätter granskningen af det kongl. förslaget.

Såsom en följd af hustruns fria förvaltningssätt har hon äfven genom detta förslag tilldelats befogenhet att med laga verkan göra gäld, hvarom stadgandena återfinnas i 11:te kap. giftermålsbalken. Då jag icke gillar den fria förvaltningen, finner jag helt naturligt ingen nödvändighet för hustrun att kunna göra gäld. Bibehålles den förra af dessa rättigheter, måste man dock i någon mån, med vissa inskränkingar medgifva henne den senare. Men hvad beträffar ansvarigheten för denna gäld, anser jag, att utskottet vidtagit en förbättring i Kongl. Maj:ts förslag. Då Kongl. Maj:t gjort henne ansvarig med sin giftorätt och enskilda egendom utan inskränking, har utskottet ansett, att hon endast bör svara med den egendom, *hvaröfver hon eger råda*. För min del skulle jag vilja gå ett steg ännu längre, ty med min åsigt i frågan sammanhänger min önskan att kunna trygga hustruns förmögenhetsrätt, ehuru jag önskar gå så till väga, att det blir praktiskt utförbart. Jag anser nemligen, att hustrun bör svara för enskild gäld endast med den egendom, hvaröfver hon eger råda, då gälden göres. Jag har redan framhållit detta i min reversion. Den afvikande mening, utskottet i detta fall hyser, då utskottet anser, att hvad hustrun vid det eller det tillfället eger skall gå i mät för gäld, som hon gjort på eget bevåg, föranleder dertill, att hvad som efter hand komme under hustruns förvaltning kunde tagas i mät vid boskildnad, äktenskapsskildnad o. s. v. och att hustrun sålunda skulle genom en enda olycklig affär kunna förstöra hela sin framtida förmögenhet och, om familjen ej hade annat att lefva af, vilkoren för hela familjens ekonomiska existens. Detta är emellertid detaljer, som jag icke vidare vill yttra mig om, än att jag härmed gifver till känna, att jag, som ej gillar hustruns fria förvaltningsrätt, icke kunnat dela den åsigt om hustrus skuldsättning, som utskottet, och än mindre den, som Kongl. Maj:t gjort gällande.

Man skall väl här svara mig, att beskaffenheten och värdet af den egendom, hvaröfver hustrun egde råda, då gälden gjordes, är svår att konstatera, svårare än att konstatera, hvad hon råder öfver,

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.
(Forts.)*

då utmätning sker. Jag medgifver, att det, då betalning sökes efter lång tids förlopp, kan vara svårt att utreda, hvad egendom hustrun egde förvalta, då gälden gjordes, men blefve lagen sådan, så visste borgenären, hvad han har att rätta sig efter, och jag anser, att man bör lagstifta så, att man icke förstorar hustruns kredit, ty hon kunde lätt komma att missbruka den.

Vidare hade Kongl. Maj:t föreslagit sådan ändring i 1 kap. 8 § handelsbalken, att hustrun skulle hafva rätt att sälja gods, äfven sådant, som stode under mannens förvaltning. Detta har utskottet afstyrkt på anförda skäl, och till dessa skulle jag för min del vilja tillägga, att kongl. förslaget så mycket mindre borde i denna del bifallas, som det å andra sidan icke ens blifvit ifrågasatt, att mannen skulle ega sälja egendom, som stod under hustruns förvaltning. Ursprungligen hade också justitieministern föreslagit, att stadgandet i 13 § 10 kap. handelsbalken skulle upphävas och hustrun ega fri rätt att gå i borgen, huru hon ville, men detta ansågs af högsta domstolen alltför vådligt, i följd hvaraf framställning derom icke inkommit i Kongl. Maj:ts förslag, och skall således i detta afseende gälla hvad hittills varit stadgadt, att hustrun icke må gå i borgen annat än med mannens samtycke. Jag medgifver, att detta likväl icke är mycket bättre, ty hustruns borgen kommer säkerligen att tagas i anspråk, så ofta mannen behöfver sådan. För min del hade jag helst sett, att hustrun blifvit från rättigheten att gå i borgen alldeles befriad.

Till sist anhåller jag att få beröra de förändringar, som föreslagits i 2 § 10 kap. giftermålsbalken angående giftorätten. Såsom jag gifvit till känna i min reservation, är det min åsigt, att det vore ur familjens och dess sedliga uppgifters synpunkt lyckligast, om fullständig egendomsgemensamhet makar emellan kunde införas, med utvidgad rättighet för dem att, då omständigheterna icke vore normala och lyckliga, erhålla boskildnad från hvarandra. Derom är dock icke fråga nu, utan det föreslås, att äfven fast egendom i stad, ärfd eller före äktenskapet förvärfd, skall vara enskild egendom. Mot detta kan anmärkas, att det är en halfmesy och att intet giltigt skäl finnes att icke taga steget fullt ut och, om man nu skall gå denna väg, stadga, att all egendom, på detta sätt införd i boet, skall vara enskild. Man har häremot genmält, att det icke kunde gå för sig, enär det vore svårt att konstatera, hvad den ene eller andre maken i lös egendom eller dess värde må hafva infört i boet. Dertill svarar jag, att i de flesta fall icke vore svårare att utreda detta än att utreda, hvad som i boet införts, då der inkommit t. ex. hus i staden, in-tecknad för lifräntor, hyreskontrakt eller andra förbindelser och af annan gäld besväradt. Men för öfrigt är mot denna invändning att genmäla, hvad som uppenbarligen fullständigt vederlägger befogenheten af densamma, nemligen att det väl icke lär vara svårare att urskilja den lösa egendom, som på grund af lag må vara makes enskilda egendom, än att urskilja den så beskaffade egendom, som, såsom nu eger rum, på grund af äktenskapsförord, gåfva eller testamente skall ena maken enskildt tillhöra. Då lagen ansett sådan urskilning kunna ske med afseende å lös egendom, som på grund

af aftal, gåfva eller testamente tillkommer make enskildt, måtte den väl kunna ske, då den på grund af lagens stadgande måste ega rum. Jag åberopar härvid och tager mig friheten att uppläsa, hvad justitierådet Carlson i denna fråga anfört:

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*

(Forts.)

»Den nu föreslagna lagändringen, enligt hvilken giftorätt icke vidare skulle ega rum i fast egendom i stad, som ena maken eger vid giftermålets ingående eller under äktenskapet ärfver, har förordats af lagkomitén och lagberedningen samt begärts af Riksdagen i dess skrifvelse af år 1884. Detta oaktadt kan jag icke tillstyrka densamma. Enligt min uppfattning är det principiellt origtigt att göra ena makans rätt till andel i egendom, som andra maken inför i boet, beroende af egendomens natur af fast eller lös egendom. Det är obilligt, att maka, som inför egendom af viss natur, skall få behålla denna ensam, under det att andra maken, som inför egendom af annan natur, måste afstå hälften deraf till förra maken. De missförhållanden i detta afseende, till hvilka nu gällande lag gifver anledning, skulle genom förslagets upphöjande till lag icke komma att minskas, utan tvärtom ökas. En inskränkning i den lagbestämde egendomsgemenskapen makar emellan bör, när tiden därför finnes vara inne, ske på det sätt, att all egendom, som af ena maken införes vid giftermålet eller under äktenskapet tillfaller henne genom arf, gåfva eller testamente, förklaras vara enskild.»

Jag vill tillägga, att det har så mycket mera skäl för sig, att, om man skall gå den vägen, all egendom varder enskild, som skillnaden mellan fast och lös egendom numera både i socialt och politiskt hänseende börjar försvinna, och, hvad mera är, den har genom aktiebolagen alldeles utjemnats. Endast en fast egendom ställes på aktier, är den lös egendom, annars icke. — Jag kan ju i boet föra in t. ex. aktier i en bruksegendom till belopp af hundra tusen kronor och min hustru för in en egendom i stad, som icke är ställd på aktier, till värde af hundra tusen kronor. Då får hon giftorätt i mina aktier till 50 tusen kronor, men behåller sin stadsegendom såsom enskild. Jag får då 50,000 kronor och hon 150,000 kronor af boet. Detta tyckes icke vara rättvist eller billigt och man bör därför, i den riktning man vill gå, taga steget ut. Denna fråga föreligger icke nu, och man har alltså icke annat att göra än att yrka afslag på denna halfmesyr, då man kommer dit.

Med hänsyn till all dessa omständigheter och då dessa två institut: målsmanskapet och den fria förvaltningen äro oförenliga, finner jag, för min del, det kongl. förslaget oantagligt.

Det är sant, att förslaget i tvenne hänseenden innebär en förbättring, nemligen deri, att hustruns ansvarighet för mannens gäld är minskad, och vidare deri, att, genom den nya boskildnadslagen, lättnad beredts både hustrun och mannen att kunna få boskildnad. Men derest förslaget i sin helhet icke blir antaget, förmodar jag, att det sammanhang, hvori förslaget är framställt, kommer att vålla formella hinder emot bifall till förslaget jemväl i dessa delar.

Det är naturligtvis, såsom hvar och en kan finna af hvad jag här haft äran anföra, min önskan att kunna betrygga hustruns eganderätt, men jag är öfvertygad, att det är praktiskt omöjligt på det

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

(Forts.)

sätt, som föreslagits i den kongl. propositionen, hvarför jag, för min del, anser förslaget oantagligt. Och det torde, huru ofullständig min framställning än varit, dock klart framgå, att det förefinnes en kollision mellan de i kongl. förslaget häfdade ståndpunkter, som gör, att förslaget icke kan och icke bör antagas.

Såsom en sammanfattning af mina åsikter i denna fråga skall jag till sist, för att icke blifva missförstådd, gifva till känna, att det för mig tänkta idealet hade varit full egendoms gemensamhet och mannens målsmansrätt, oförkränkt bibehållen, men med mycket utvidgad rätt att genom äktenskapsförord, äktenskapskontrakt eller annat aftal och genom boskilnad i fall, der omständigheterna icke voro normala och lyckliga, få en annan sakernas ordning och makarnes egendom särskild. Man skulle naturligtvis dervid icke kunna skydda hustruns rätt utan särskild förvaltning, och jag upprepar ännu en gång, att det vid sådant förhållande synes omöjligt att finna någon annan utväg än att hänskjuta denna förvaltning åt gode män; och deri ligger ju ingen fara eller något afsevärdt betungande för hustrun, att en af hennes anhörige eller annan lämplig man är hennes gode man, som talar och svarar för henne. Det säges, att man derigenom skulle för mycket inskränka hustruns verksamhetsförfattning och göra gällande, att hon icke till annat dugde än att, såsom ordspråket säger, sitta hemma och hafva hand om vaggan och kokslefvn. Men det är naturligtvis ingalunda meningen. Det är en missuppfattning att säga, att hemmets sfär är för trång för qvinnan; ty den är, rätt betraktad, ingalunda trång, utan mycket, mycket vid, och finner hon sin verksamhet i hemmet för trång eller för ringa, är det ju intet, som hindrar henne att utveckla sin verksamhet, för välgörenhet eller andra nyttiga värf, och skapa andra lyckliga hem omkring sig, utan att det därför är nödvändigt för henne att hafva egendomsförvaltning. Jag vill visst icke bestrida, att många hustrur möjligen kunna vara dugliga att sköta affärer, jordbruk, bergsbruk, sågverksrörelse m. m., men jag påstår, att det deremot är sällsynt att finna en man, som är duglig att sköta den inre förvaltningen, och någon arbetsfördelning måste det väl finnas mellan makar. Jag tror, att det finnes få män, som, såsom qvinnan, kunna genom sättet för handhafvande af hemmets inre förvaltning skapa hemtrefnad, glädje och lycka inom familjen, hvilket skulle blifva det anspråk, som skulle ställas på mannen, om hustrun blefve sysselsatt med affärer utanför hemmet.

Jag hoppas, att detta ärendes omfattning skall lända mig såsom ursäkt, att jag, emot min vana, något länge, för länge kanske, tagit kammararens uppmärksamhet i anspråk. Jag har gjort det af intresse för saken och enär jag ansett det vara min pligt att gifva mina åsikter till känna och bjuda skäl för desamma.

För att nu återkomma till den punkt, som är föredragen, ber jag att ytterligare få betona, huru, enligt min tanke, onödig och oriktig den föreslagna förändringen i denna paragraf är. — Jag sade nyss, att det är omöjligt för fordringsegaren att veta, om gälden är af den eller den beskaffenheten och om han således skall vända sig emot hustrun eller emot mannen. Den, som borgar varor till hustrun, kan möjligen af varornas beskaffenhet sluta till, om de äro för boets

gemensamma nytta eller för enskildt behof, som icke har med boet att skaffa, och om skuldsättningen skett med mannens samtycke eller icke. Men om man antager, att fordran grundar sig på försträckning — om en borgenär försträckt hustrun t. ex. 100 kronor — huru skall han då veta, om hon för dessa 100 kronor köpt en brosch eller en gris? Det är ju omöjligt, och ännu mera omöjligt är det, i fall tvenne personer hvardera lånat henne 100 kronor och hon köper både brosch och gris. Det blir alltså omöjligt för fordringsägaren, att veta, hvilken han skall stämma, mannen eller hustrun.

Jag jämförde nyss den nuvarande situationen med den, som egde rum, då man efter många års arbete antog väglagen. Jag vågade då höja min svaga stämma emot denna lag, och jag höjer den äfven i dag till varning emot förhastade beslut, och jag har dertill funnit mig så mycket starkare uppfordrad i min egenskap af jurist och riksdagsman och medborgare, som det nu icke, såsom då, är fråga om blott en ekonomisk angelägenhet utan om ett förslag, som djupt ingriper i familjerätten och familjens hela sedliga lif och derigenom i hela samhällslifvet, — ett förslag hvaraf alltså kommande slägtens lycka eller ofärd kan bero.

Herr Afzelius: Det är en gammal välkänd metod, att, vid studerandet af ett mera omfattande betänkande eller lagförslag, man gör början med slutet och först läser reservationerna. — Jag tror, att detta är en ganska god metod, därför att när det finnes reservationer, så kasta de ofta ett koncentreradt ljus öfver hufvudpunkterna i frågan. Man riskerar icke då att tappa bort sig i detaljer, hvilket vid ett studium, sådant som detta, är det farligaste man kan göra. Vid detta betänkande finnas två reservationer, en af den siste talaren och en af ledamoten af Andra Kammaren, herr J. Eliasson. Dessa reservationer gå i alldeles diametralt motsatta rigtningar, och emellan dem ligger Kongl. Maj:ts och utskottets förslag.

Herr Jan Eliasson ställer sig på den ståndpunkten, att detta förslag skulle utgöra svaret på Riksdagens skrivelse af år 1884, och han känner sig i hög grad besviken i afseende på det sätt, hvarpå svaret utfallit. Det var icke obetydliga saker, Riksdagen år 1884 ansåg vara önskvärda och utförbara. Det var ett helt program Riksdagen öfverlemnade till Kongl. Maj:t, ett program, hvarigenom, såsom Riksdagen yttrade, man ville betrygga den gifta qvinnans rätt och bästa. — Men hvad finnes utaf detta program kvar i Kongl. Maj:ts förslag? Programmet innehöll 5 punkter, som den föregaende talaren uppläste. Af dessa 5 punkter återfinna vi här endast 3. Två af punkterna äro totalt borta. Det är en reduktion, aritmetiskt sedt, af $\frac{2}{5}$, men i sjelfva verket och principiellt sedt mycket mera. De två punkterna, som bortfallit, voro just de två, som berörde hustruns förvaltningsrätt i äktenskapet. Och detta är resultatet efter 14 års nästan oafbrutet arbete, efter det två förslag utarbetats af lagberedningen och ett förslag af lagbyrån, samt dessa trenne förslag blifvit genomgående granskade af högsta domstolen. Det är verkligen icke underligt, om man förvånar sig öfver, att resultatet blifvit så långt efter förväntningarne.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*

(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.

(Forts.)

För den, som på närmare håll har följt utvecklingens gång och skeden, kan emellertid detta resultat icke vara förvånande. År 1886 utarbetade lagberedningen ett förslag, som fullt och klart genomförde de af Riksdagen angifna synpunkter, ett förslag, som sedermera, på sätt den föregående talaren nämnde, granskades af högsta domstolen. Jag tror, att detta förslag var egnadt att upplysa enhvar om, att ett fullständigt och konsekvent genomförande af hvad Riksdagen begärt, förde med sig ändringar i äktenskapsrätten, som ginge vida utöfver hvad den allmänna meningen i vårt land ville godkänna. Och uti sådana frågor som dessa, uti sådana förhållanden, så alldagliga, men ändå så djupt ingripande, tror jag, att lagstiftaren om någonsin måste räkna med den allmänna uppfattningen.

Detta program således kan icke såsom sådant genomföras. Kan man då icke säga: hvarför skola vi icke slå oss till ro vid detta? Kan icke Riksdagen säga sitt peccavi och se tiden an?

För min del var jag icke med om att skriva till Kongl. Maj:t 1884 och skulle således väl kunnat finna mig deri. Men saken är den, att vår lagstiftning, enligt min uppfattning, blifvit försatt i ett läge, der den omöjligen kan förblifva.

Genom den förordning, som 1874 promulgerades och som afsåg vissa ändringar i giftermålsbalken, har vår äktenskapsrätt förlorat sin jennvigt. Denna förordning är ett bland de mest talande exemplen på huru sådana s. k. partiella reformer kunna skada, huru de kunna åstadkomma oreda i rättens grundvalar och derigenom äfven grunla rättsuppfattningen och rättstillämpningen. 1874 års förordning är en halfmesyr uti form och uti sak. Det är en tanke, som icke blifvit tänkt till slut. 1874 års förordning bröt med 1734 års lags uppfattning, att mannen är hustruns målsman. Här gafs nu åt hustrun någonting vid sidan, det gjordes ett inbugg i mannens målsmanskap. Hon fick rätt att råda öfver hvad genom äktenskapsförord eller gåfva förbehållits henne under sådant vilkor och öfver hvad hon genom eget arbete kunde förvärfva. Men hvad detta innebär, hvad denna utskiftning af förvaltningen inom äktenskapet verkligen i sina konsekvenser innebär, det är icke ens antydt. Man frågar sig: kan hustrun, och i hvilken mån kan hon förpligta sig och sin egendom, kan hon förpligta det samfälda boet, kan hon förpligta sig gent emot sin man, kan hon svara i rättegång — allt frågor, hvarpå denna författning icke gifver något svar. Och de 24 år, som gått sedan dess, hafva icke varit tillräckliga att grundlägga någon »consensus omnium prudentium», någon endrätigt mening om, huru författningen härutinnan skall tolkas. Detta är den *formella* bristen i 1874 års förordning.

Men den är, såsom jag nämnde, också en halfmesyr i *sak*. Förordningen tillkom, som det hette, för att skydda hustrun emot missbruk af målsmanskapet, af mannens förvaltningsrätt. För detta ändamål gaf denna författning åt hustrun en egen förvaltningsrätt, högst obetydlig, tillräcklig att grunla, men hvad den gaf till verkligt gagn var ytterligt ringa. Man tänkte icke på att skydda hustrun emot missbruk af mannens förvaltningsrätt, — att minska hennes ansvarighet för den gäld, mannen genom sitt målsmanskap åsamkat boet, att lätta utvägen för henne att genom boskildnad undandraga sig detta

målsmanskap, när det utöfvas illa. Detta är realiteter och värdefulla realiteter, men deraf gaf 1874 års förordning intet. Den gaf en princip, som mycket sällan kommer till användning.

Bristerna i 1874 års förordning undgingo visserligen icke de mera klarsynte, då denna författning kom till. När Riksdagens beslut granskades af högsta domstolen, afstyrktes sanktion af 6 ledamöter bland de 7, som deltog i ärendets behandling. Och särskildt inom denna kammare höjde sig varnande röster. Säkerligen hade aldrig denna författning här blifvit antagen, om icke, på sätt en af kammarens främste medlemmar, den gamle riksarkivarien Nordström, anförde, man betraktat sjelfva förslaget endast såsom en skrivelse till Kongl. Maj:t. som gick i den rigtning man önskade, och som skulle föraleda Kongl. Maj:t att till Riksdagen återkomma med ett förslag, som vore befriadt från bristerna, fullständigadt och förbättradt.

Nu, efter 24 år, lägges ett sådant förslag på Riksdagens bord. En närmare utveckling af den ståndpunkt, som 1874 års författning angifver, auser jag vara karakteren af detta lagförslag. I detta förslag äro de af mig angifna formella bristerna afhjulpna. Der säges, i hvilken mån hustru kan förpligta sig och sin egendom, i hvilken mån hon kan uppträda i rättegång. Det var dessa bestämmelser, som den siste talaren kritiserade, och som måhända kunna kritiseras. Men jag tror, att hvarje domare skall gifva mig rätt derutinnan, att det är bättre att hafva dessa bestämmelser, äfven om de kunna kritiseras, än att vara fullständigt hänvisad till det osäkra.

Vidare innehåller detta förslag bestämmelser, hvarigenom hustruns ansvarighet för mannens gäld betydligt inskränkes. Det innehåller också bestämmelser, hvarigenom utvägen att vinna boskildnad, då målsmanskapet missbrukas, väsentligen underlättas. Angående värdet af dessa två nyheter torde det knappt vara mera än en mening. Äfven den siste talaren förklarade, att han i allo gillade detta. Hvad boskildnaden beträffar, är det ju allmänt erkänt, att denna, som ju skulle vara hustruns räddningsplanka, för närvarande nästan aldrig kommer till användning förr än det är för sent, förr än konkursen bryter lös och ruinen är fullständig. Och hvad ansvarigheten för gälden beträffar, är denna visserligen redan genom 1734 års lag inskränkt, såvida gälden tillkommit genom mannens vållande, men enhvar vet, att detta icke blifver praktiskt tillämpligt annat än på borgensförbindelser, och till följd deraf blir resultatet, att hustruns enskilda egendom går åt att täcka hennes andel i de s. k. legitima skulderna.

Utöfver detta — hvilket jag betraktar såsom nödvändiga komplement till 1874 års förordning — innehåller förslaget åtskilligt annat, som är värdt att taga vara på. Det innefattar först och främst en omarbetning af de gamla, dunkla och orediga stadgandena i 9 och 11 kap. giftermålsbalken, och genom denna omarbetning hafva många gamla tvistefrågor bragts ur världen. Särskildt vill jag nämna den, huru gäld, som en af makarne har vid inträdet i äktenskapet, skall betraktas, då på samma gång tillgångar införas i boet, — i hvilken mån den skall vara enskild och i hvilken mån den skall vara gemensam. Denna tvistefråga, som, kan man säga, är äldre än lagen

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*
(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.

(Forts.)

sjelf, har åter och åter behandlats i teorien, men den är alltjemt olöst, föranleder allt jemt olika meningar i domstolarne.

Vidare innehåller förslaget en omarbetning af boskildnadslagen. Jag tror icke, att jag säger för mycket, då jag påstår, att denna är en lag, som af alla erkännes vara bland de mest svårbegripliga och mest svårtolkade. Jag tror icke heller någon skall bestrida, att detta förhållande har i hög grad bidragit till att förlama dess användning.

Som sagdt, dessa formella förbättringar, hvarigenom reda och klarhet införas i bestämmelserna, räknar jag som förslagets icke minsta förtjenst. Ty jag tror icke, att man skall motsäga mig, om jag påstår att *osäkerhet* är en bland de största olägenheterna i ett lands rättstillstånd. Man kan finna sig i en lag, som är mindre god, blott den är klar, bestämd och tydlig. Men är lagen mörk och tvifvelaktig, föder den af sig en vacklande rättsuppfattning och vacklande domslut. Hvad som gäller som rätt i dag gäller icke i morgon, hvad den ena domstolen godkänner, det underkänner den andra. Det finnes då icke en lag lika för alla. För öfrigt tillfalla dessa fördelar af förenkling, reda och klarhet icke blott rättskipningen; ty rättsbuden, särskildt på detta område, äro icke till allenast för att lemna domaren grunder, efter hvilka han har att slita de tvister, som bringas under hans pröfning, utan de äro framför allt till för att förekomma tvister och lemna den enskilde ledning huru han skall inrätta sig.

Härmed har jag i korthet angifvit hvad jag anser vara fördelarne af detta förslag, dess företräden framför nu gällande lag. Men, frågar man, finnes det då inga brister? Jo, mina herrar, jag ber då att för ögonblicket icke behöfva tala om detaljerna. Vi komma sedan till dem och bli då i tillfälle att rätta hvad som möjligen kan felat. Finnes det då inga andra brister? Jo, säger den siste talaren, det saknas principiell enhet i förslaget, det är icke byggt på *en* princip. Jag gifver honom derutinnan fullkomligt rätt. Förslaget är icke någon kungatanke, det är icke en helgjuten lagstiftningsprodukt. Men jag frågar eder, mina herrar: är vår nu gällande lagstiftning i sådant hänseende bättre än detta förslag; innebär icke denna ännu mer af inkonsequens? Jo visserligen. Och jag frågar vidare: finnes det verkligen någon utsigt att här kunna åstadkomma en lagstiftning, som är helgjuten och homogen?

Den föregående talaren antyde, att det finnes två vägar till detta mål: den ena är att gå tillbaka, den andra är att gå framåt. Att gå tillbaka — det skulle då vara att eliminera bort 1874 års förordning, att återställa rättstillståndet, sådant det var dessförinnan, att återställa mannens målsmanskap orubbadt. Den förre talaren vill gå ännu mycket längre. Han vill gå bortom 1734 och upphäfva den enskilda egendomen, införa fullständig egendomsgemenskap. Han säger i sin reservation om detta, att han icke tror, att det kan realiserar under den närmaste framtiden, och jag får säga, att han dervid säkerligen icke varit alltför pessimistisk. För min del tror jag, att den vida mindre och enklare förändringen att taga bort 1874 års förordning är en förändring, hvarpå man icke kan tänka. 1874 års förordning har icke karakteren af en obetydlig fristående författning,

utan den är, så att säga, en handfästning, som gifvits i en viss rätting. I 24 år har denna författning lefvat, och denna tidrymd är enligt min tanke en tillräcklig prescriptionstid för att utesluta all vidare klandertalan å densamma. Denna väg, att gå tillbaka till utgångspunkten, att återföra utvecklingen dit, hvarifrån den kommit — den vägen är alltså stängd.

Den andra vägen skulle vara att gå vidare, att tillägga hustrun en ökad förvaltningsrätt, att uppdelas boets förmögenhet på ett eller annat sätt och lemna hustrun en del och mannen en annan, att hvar för sig råda deröfver, att skapa tvenne viljor i stället för en på detta område. Jag tror icke, att man, för att bemöta en sådan anordning, behöver frammana dessa skräckbilder från andra sidan Atlanten, hvilka den föregående talaren stälde fram för oss. Kulturförhållandena der äro så olika våra, att jag icke tror, att man deraf kan göra någon tillämpning på vårt svenska folk. Men jag tror, att man kan se saken mycket enklare och naturligare och ändå måste säga, att denna väg är stängd. Ty så länge man har att göra med frågan om makarnes andel i boets förmögenhet, med frågan om deras ansvarighet för gäld, med frågan om vederlag eller med sådana frågor på äktenskapsrättens område, hvilka visa sin egentliga betydelse först då samfälligheten upphör och boet upplöses, så länge tror jag för min del — det är min bestämda öfvertygelse — att man icke behöver befara någon som helst återverkan på äktenskapets kärna, om denna i öfrigt är frisk, d. v. s. på förhållandet mellan makarne. Men så snart man kommer in på frågan om den ekonomiska ledningen i uorn äktenskapet, på förvaltningen, och vill utskifta denna mellan makarne, då måste alltid den frågan, den farhågan: kan detta ske utan att framkalla friktion och slitningar och misstämning mellan makarne? Jag tror, att den allmänna meningen, för närvarande åtminstone, i vårt land icke är villig att afvisa denna farhåga såsom ogrundad. Derfor är också den andra vägen stängd.

Nu säger man, och det har den ärade reservanten antydt: allt detta är opportunism, ingenting annat. För min del får jag bekänna, att jag med mycket jemmod skall bära denna förebräelse. Ty jag tror, att den tiden är längesedan förbi, då man förestälde sig, att en lagstiftare kunde stampa lagar ur marken för att efter sitt sinne lyckliggöra människorna mot deras egen mening och vilja. Nu får lagstiftaren räkna med den allmänna meningen hos sitt folk, med hvad det tänker om hvad i vissa lifsförhållanden må vara rätt och riktigt och nyttigt. Han får upptaga det, ordna det, utveckla det, men icke handla deremot. Det är en vida blygsammare uppgift, det erkänner jag, men jag tror, att den är fruktbarare. Jag kallar icke detta opportunism, jag kallar det förstånd, förstånd om hvad lagstiftaren kan och icke kan, om hvad han får göra och icke får göra.

Vid öfvervägande af allt hvad jag nu i korthet anført, har jag kommit till den öfvertygelse, att kammaren handlar klokt om den bifaller detta förslag och derigenom befriar oss från det samlande, som utmärkt de sista 10 årens lagstiftningsförsök på detta område. Antages förslaget icke, kastas vi tillbaka igen till fortfarande

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*
(Forts.)

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*
(Forts.)

osäkerhet, till förnyade lagstiftningsförsök, utan något klart mål och dertför utan något hopp om framgång.

Jag ber, herr grelve och talman, att få yrka bifall till paragrafen.

Herr Rodhe: Då jag antecknat mig såsom reservant i denna punkt, torde det vara min skyldighet att angifva de skäl, som förmått mig dertill. Jag vill då börja med det meddelandet, att, churu jag inom utskottet flera gånger uttalat min tveksamhet med afseende å den rigtning, i hvilken det kongl. förslaget gick, så kom jag dock till utskottets sista sammanträde med den afsigten att icke anmäla någon reservation. Det stod nemligen för mig klart, att 1874 års lag var bristfällig och behöfde en komplettering. Det kongl. förslaget syntes mig också vara mycket hofsamt och försigtigt; det har icke tagit något alltför stort steg på den inslagna vägen; det har icke dragit alltför djerfva konsekvenser af den grundsats, som började tillämpas i 1874 års lag. Motbjudande var mig också att uttala någon som helst förkastelsedom öfver ett förslag, som är frukten af ett så mångårigt arbete, buret af den grundligaste juridiska insigt och bildning. Och jag kan ju ej heller annat än hafva både öga och hjerta för den olyckliga ställning, i hvilken en qvinna kommit, som blifvit knuten till en man, som genom öfverdåd, slöseri och lättsinne satt i fara makarnes hela timliga existens. På grund af allt detta var jag benägen att afstå från att reservera mig; men då inom utskottet anmäldes en reservation, i hvilken uttalades till en del samma principiella betänkligheter, åt hvilka jag gifvit uttryck, ansåg jag mig icke hafva rätt att förhålla mig passiv och derigenom gifva mig sken utaf att icke hysa någon tvekan med afseende å den princip, som uppbar förslaget. Skäl till en sådan tvekan syntes mig icke saknas. Särskildt har jag varit mycket tveksam med afseende å hvad lagen innehåller angående inskränkning i mannens målsmanskap. Jag skulle mycket önska, att man icke tagit detta steg, som synes mig innebära ett steg, låt vara ett litet, men dock ett steg från hvad som om äktenskapet är stadgad i den högre lag, från hvilken man icke får bortse, och på hvars vidmagthållande är så väsentligt beroende icke blott enskildes, utan hela samhällets väl. Troheten mot denna lag hade bort bjuda, att man låtit mannens målsmanskap vara oinskränkt, till dess han visat sig ur stånd att utöfva det eller ovärdig att utöfva det. Lagen synes mig böra utgå från normala förhållanden och icke såsom regel fastställa hvad som borde vara undantag. Skall det blifva verklighet af enheten mellan man och bustru och skall den åt mannen tillerkända ställningen inom äktenskap lemnas okränk, då går det väl icke an, att man från början ställer så till, att mannen och hustrun få olika intressen, hvilket måste för dem medföra frestelse att låta enhetsbandet dem emellan blifva lossadt, och då får man icke utestänga mannen från det målsmanskap, till hvilket han icke förverkat rätten. Det är icke så farligt, säger man, i praktiken kommer det att gestalta sig bättre; hvad lagen bjuder om inskränkning i mannens målsmanskap kommer i de allra flesta äktenskap icke till användning. Jag vill hoppas, att så må komma att ske, men möjligheten är icke ute-

sluten, att lagen kommer att inom många äktenskap verka såsom en sprängkil, som splittrar sönder enheten. Det lär icke bidraga till värnande af enheten inom äktenskapet, att lagen förutsätter olika intressen hos hustrun och mannen, förutsätter att mannen icke står henne närmast, att en tredje person kan bättre bevaka hennes rätt än mannen. Nu har emellertid det kongl. förslaget iakttagit äfven i afseende å mannens målsmanskap mycken varsamhet, liksom det öfver hufvud taget är kännetecknad af en varsamhet, som förtjenar allt erkännande. Men jag frågar: skall man i längden kunna iakttaga denna varsamhet? Sedan man gifvit sig in på den angifna vägen, sedan man tagit ett litet steg på den, skall man icke genom konsekvensens magt nödgas taga det ena steget efter det andra? Erfarenheten från andra områden låter befara, att det så måste gå äfven här. Man viker af praktiska skäl af från en i teorien såsom riktig erkänd grundsats; afvikelsen blir allt större och större; utom de praktiska grunderna söker man snart teoretiska grunder för sitt förfarande, till dess man slutligen kommer till ett absurdum, från hvilket man nödgas taga steg tillbaka. Sådan har historiens gång varit på många områden, och tecken tyda på, att man har att befara, att det skall gå så äfven här. Från framstående jurister ha hörts yttranden, att det blir aldrig fullkomlig reda med afseende å egendomsförhållandet mellan äkta makar, förr än mannens målsmanskap upphäfves. Tidningarna hafva för ett par dagar sedan vetat berättat om ett af framstående personer besökt möte, vid hvilket det kungliga förslaget dryftats, och der man uttalade beklagande öfver att förslaget icke beredde åt qvinnan den fulla sjelfständighet man önskade; men der man tillika uttalade den förhoppningen, att förslaget skulle blifva en brygga, som ledde öfver till det önskade målet. En ledamot af nya lagberedningen har också i en reservation yrkat, att man redan nu så godt först som sist skulle taga steget fullt ut och upphäfva mannens målsmanskap. Men sedan man det gjort, har man kommit till ett absurdum, från hvilket en tillbakagående rörelse blir alldeles nödvändig, så framt icke vitala samfundsintressen skola sättas på spel. Nå ja, men det behöfver icke gå derhän. Om man antager detta förslag, kan man hoppas att lagstiftningen på detta område skall under många år blifva hvilande, säger man. — Det är möjligt, och jag vill visst icke profetera om motsatsen. — Tager man åter icke detta förslag, har man att vänta kanske snart nog ett sämre. Detta sista argument imponerar dock alldeles icke på mig. Ett sådant argument kan hafva giltighet, då det gäller ekonomiska eller dermed jemförliga saker, men då det gäller en sak, som tangerar det etiska och religiösa, går det icke an, att man för att undvika ett sämre tager det, som man icke erkänner vara godt.

Jag har härmed angifvit några såsom jag hoppas icke alldeles betydelselösa skäl för min reservation. Jag har ansett mig pliktig att uttala dessa betänkligheter särskildt såsom en kyrkans representant, betänkligheter, som säkerligen tränga sig på många, när de betrakta detta förslag icke från ensidigt juridisk utan, hvad som här är en skyldighet, äfven från en högre synpunkt. Emellertid,

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*
(Forts.)

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

med hänsyn dertill, att 1874 års lag behöfver en komplettering och med hänsyn till frågans utomordentliga svårighet vill jag nöja mig med att hafva uttålat mina betänkligheter och skall för närvarande icke framställa något bestämdt yrkande.

(Forts.)

Herr Trygger: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag kommer troligtvis att få uppträda och yttra mig med anledning af anmärkningar vid de särskilda paragraferna i förslaget, och följaktligen bör jag nu inskränka mig till det minsta möjliga; särskildt sedan den andre talaren utvecklade förtjensterna i allmänhet hos det här föreliggande förslaget, behöfver jag icke närmare gå in på den saken.

Jag vill till en början nämna, att jag för min del står på en ståndpunkt mera avancerad än den, som föreliggande förslag representerar. Mina åsikter gå i något så när samma riktning, som reservantens från Andra Kammaren, herr J. Eliassons. Jag kan visserligen icke instämma med honom i allt, men i stort sedt anser jag, att de af honom framställda betänkligheterna äro riktiga. Särskildt hade jag hoppats, att hvad Riksdagen begärde 1884 i fråga om hustrus förvaltningsrätt öfver hennes enskilda egendom skulle hafva uppfyllts i det kongl. förslaget. Vi böra nemligen komma ihåg, att Riksdagens skrivelse utgick från tanken, att man skulle göra allt för att bevara hustruns förmögenhet. Nu är det ett faktum, att i fråga om lösegendom icke finnes något annat säkert sätt att bevara denna hustruns enskilda egendom, än att gifva hustrun förvaltningsrätt. Och då hustrun för närvarande kan i äktenskapsförord förbehålla sig en dylik förvaltningsrätt, kan jag icke finna, att det skulle vara farligt att gifva henne den i lag. Ty i sådana fall, då hustrun i äktenskapsförord förbehållit sig lös egendom såsom sin enskilda, är det också hennes mening att få förvaltningsrätt deröfver; och den omständigheten, att det icke står uttryckligen angifvet, beror derpå, att hon eller hennes målsman ansett, att det följer af sig sjelft, och att de icke tänka sig, att lagens bestämmelser äro sådana, att det fordras uttryckligt förbehåll äfven om denna sak.

Här har af talare, hvilka yttrat sig mot förslaget, gjorts gällande, att detta förslag skulle innebära en utvidgning af hustruns förvaltningsrätt. På detta vill jag svara, att det innebär icke någon utvidgning alls: hustruns förvaltningsrätt enligt förslaget är precis densamma som förut deri; är endast närmare preciseradt hvad denna förvaltningsrätt innebär.

Det kongl. förslaget har icke uppfyllt hvad jag hade önskat i fråga om hustruns förvaltningsrätt, men jag har i alla fall ansett mig oförhindrad att tillstyrka utskottets förslag, enär jag anser, att det lagförslag, som här föreligger, i sin helhet betraktadt måste anses såsom ett verkligt framsteg, och då får den enskilde låta sina betänkligheter i en eller annan punkt fara. Deremot, ifall det här vore meningen att antaga det kongl. förslaget oförändradt, skulle jag för min del ansett, att detta vore att ersätta den nuvarande lagstiftningen med något sämre. Jag syftar här på, hurusom det kongl. förslaget, som icke gifvit hustrun samma skyddsmedel, som Riks-

dagen begärt, för att bevara hennes egendom, i stället gifvit henne ett kraftigt medel att förstöra denna egendom, nemligen genom den generella skuldsättningsrätt, som i det kongl. förslaget finnes stadgad, en skuldsättningsrätt, hvilken är så mycket betänkligare, som den erbjuder den oegentligheten, icke blott den vanliga, att man kan taga i mät för gäld egendom, som icke svarar för den, utan den mera ovanliga, att man icke kan taga i mät den egendom, som svarar för gälden. En sådan anomali vore tillräckligt skäl att förkasta förslaget, äfven om stadgandet icke i sig sjelft innebure så stor fara, som fallet är, just för familjen. Nu har utskottet ersatt detta med en begränsad skuldsättningsrätt för hustrun, en skuldsättningsrätt, hvars praktiska betydelse egentligen är den, att qvinnan, fränsedt smärre skulder, som hon måste göra vid utöfningen af den förvaltning hon har, får förmåga att skaffa sig medel genom att pantsätta den egendom, som står under hennes förvaltning. Detta kan icke innebära någon fara för familjen och ej heller någon fara för mannens ställning och boets ekonomiska bestånd.

Tager man det kongl. förslaget med de förändringar, utskottet deri föreslagit, torde man dermed i stort sedt fylla det behof, på hvilket Riksdagens skrifvelse fäste uppmärksamheten, och bidraga till att få fasthet och stadga i lagskipningen. Angående 10 kap. 2 § med dess bestämmelser om giftorätten skall jag bedja att få yttra mig, då vi komma till denna paragraf, der jag har en något afvikande mening. Bland anmärkningar mot 9 kap. 1 § giftermålsbalken har herr Unger gjort gällande, att det skulle vara origtigt att i paragrafen stadga undantag från mannens rätt att svara för hustrun i fråga om gäld, som bustrun gjort utan mannens samtycke, eller den gäld jag nyss syftade på. Härpå torde kunna svaras, att den farhågan, som den förste talaren uttryckte, att borgenär skulle hafva svårt att veta, om han skulle vända sig mot hustrun eller mannen, är näppeligen berättigad. Ty en borgenär, som har lånat hustrun medel, vet väl, huruvida mannen har samtyckt till gälden eller icke, och han vet naturligtvis, att detta icke är en gäld, som uppkommit genom hustruns brottsliga gerning. Borgenären behöfver sålunda icke sväfva i någon ovisshet om hvem han eger vända sig mot.

På grund af hvad jag nu sagt hemställer jag, herr talman, om bifall till 9 kap. 1 §, sådan den af utskottet föreslagits.

Herr Dickson: Det har redan tillräckligt erinrats om det arbete, som föregått framläggande af förevarande lagförslag, huru detsamma tre gånger undergått granskning och huru det nu föreligger i en form, som icke drabbats af väsentliga anmärkningar från högsta domstolens pluralitet. Deraf kan man draga den slutsatsen, att föreliggande förslag är ett godt förslag och omsorgsfullt pröfvadt. Man kan äfven draga den slutsatsen, att Riksdagens framställning blifvit sorgfälligt pröfvad, och att den ej vunnit godkännande utan att den bestått pröfvet. Två af Riksdagens önskningsmål hafva visserligen blifvit afskilda, och i afseende å dem tror jag herr Rodhe skulle kunnat hysa de betänkligheter, han uttalade, men det synes mig, att de icke böra hysas beträffande förslaget sådant det nu föreligger.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken
(Forts)*

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

(Forts.)

Herr Unger hade med sympati omfattat programmet af 1891; men detta är ju endast en af högsta domstolens anmärkningar föranledd utvidgning och tillämpning af 1891 års beslut, med tillägg af stadgandet om huru giftorätt skall tillämpas i stadsfastighet.

Den dystra skildring, som lemnades från Nordamerika, tror jag icke bör drabba det nu föreliggande förslaget. Det är här icke fråga om någon sådan lagstiftning som i Nordamerika, och de sorgliga förhållanden, som der råda, existera ej heller i andra land, der egendomsgemensamhet icke finnes.

Frågan om egendomsgemensamhet har blifvit löst på mycket olika sätt i olika land. I några finnes icke egendomsgemensamhet mellan makar; så i England och Ryssland. I några är all egendom gemensam, såsom i Norge, Danmark, Holland, Portugal och en del af Frankrike. I Spanien är endast den egendom, som förvärfvas under äktenskapet, gemensam. Vidare finnas land, der fastighet är enskild egendom, då den icke förvärfvats under äktenskapet, medan lös egendom är gemensam; så är förhållandet i Frankrike. I Tyskland finnas alla de olika formerna att välja på. Jag drager häraf den slutsatsen, att frågan om egendomsgemensamhet i äktenskapet icke har den betydelse för äktenskapet, som herr Unger ville tillmätta densamma. Och icke kan man säga, att förhållandet mellan äkta makar är bättre i Danmark och Norge än i Sverige, eller härstädes bättre i städerna än på landet i Sverige. För olika land lämpa sig olika institutioner. Hos oss har frågan utvecklats så, att landtfastighet är enskild egendom, stadsfastighet gemensam. Orsaken härtill har väl antagligen varit den stora betydelse man fäste vid landtfastigheten. I städerna åter har antagligen af ålder fastighet icke haft något egentligt värde, utan förmögenheten legat i varor, bohag och fordringar. Nu, då stadsfastighet har ett betydligt värde, tror jag, att det är ett godt steg att likställa stadsfastighet med landtfastighet. Det förnämsta skälet härför är, att hela vår lagstiftning liksom detta förslag baserats på att skydda den gifta qvinnan genom att skydda hennes enskilda egendom, och att hela lagstiftningens syfte skulle blifva utan betydelse för stadsbefolkningen, om icke stadsfastighet i fråga om giftorätt likställdes med landtfastighet. Vill man säga, att frågan kan ordnas genom äktenskapsförord, svarar jag, att det är lättare att utvidga egendoms-gemensamheten genom förord än att inskränka den. För öfrigt är det ett ganska praktiskt sätt att skydda den gifta qvinnan genom att bereda henne enskild egendom, om man låter stadsfastighet blifva enskild, ty det är en egendom, som med lätthet kan skötas af hustrun, hvaremot en stor landtegendom kan vara ganska svår för henne att förvalta.

Det har redan förut påpekats, att föreliggande förslag är fotadt på goda grunder och att det varit en nödvändighet att utveckla lagstiftningen i afseende å den förmögenhet, som hustrun enligt 1874 års förordning sjelf får förvalta, och att således bestämma, huru det skall gå med den gäld, som hon sjelf gör. Det är alldeles gifvet, att om hustrun förvaltar en fastighet såsom sin enskilda egendom,

kan hon lika litet som någon annan, som har en fastighet att förvalta, underlåta att antaga tjenstehjon, att inlåta sig med personer i transaktioner, att köpa och sälja på leverans, o. s. v. Man måste då också erkänna ett berättigande åt den gäld, hustrun under sådana förhållanden gör. I detta afseende förefinnes mellan Kongl. Maj:ts förslag och utskottets en skiljaktighet, hvilken blifvit af herr Trygger påpekad. För min del skulle jag icke hyst någon tvekan att ansluta mig till Kongl. Maj:ts förslag; men då man vid lagstiftning måste taga hänsyn till hvad som låter sig genomföra, d. v. s. huru sympatierna ligga, har jag ej tvekat att biträda den uppfattning, som gjorde sig gällande inom utskottet, hvarför jag således bidragit till den förändring, som nu föreligger. Då alltså hustrun skall med den egendom, hvaröfver hon råder, svara för den gäld hon gör, måste man, enligt herr Ungers tanke, låta henne svara med den egendom hon har, då gälden göres. Men detta är vanskligt, ty denna egendom är underkastad vaxling. Bättre är då att knyta förhållandet till det tillfälle, då egendoms-gemensamheten upphör antingen genom mannens död eller genom boskilnad; i båda fallen upprättas boupp-teckning, och det blir tillfälle att konstatera, hvilken egendom det är, som bör svara för den gäld hon sjelf gjort. Detta är en tidpunkt, som är känd för borgenärerna, och det är således kunnigt för dem att de då få uppträda och bevaka sin rätt. Det är alldeles nödvändigt att, såsom förslaget angifver, låta hustrun vid domstol svara för den gäld, hon sjelf gör. Och jag tror, att det öfverensstämmer med goda rättsgrundsatser. Enligt lagen är ju den egendom, som skall svara för gälden, utesluten från mannens förvaltning. Då är det ju också rätt, att mannen icke skall svara för en fordran, som rigtas mot denna egendom, utan bör det öfverlåtas åt hustrun sjelf. Liknande förhållanden finnas ju dessutom. Då det är fråga om skadestånd för brottslig gerning, får hustrun sjelf svara enligt rättegångsbalken och har hon handelsgäld, får hon enligt 1798 års förordning sökas för den. Detta är således ingen nyhet, som kan anses rubba förhållandet inom familjen. Herr Trygger har utvecklat, att svårigheten för en borgenär att veta, hvilkendera af makarne han skall stämna, icke har någon betydelse.

Herr Unger rigtade en anmärkning mot 19 kap. 4 § ärfdabalken. Jag kan besvara den nu också, så att den icke kommer att stå obesvarad. Denna lag har tillkommit på grund af högsta domstolens enhälliga begäran och afser det förhållandet, att hustrun har ekonomiska intressen, som skola tillgodoses i händelse hon blir urståndsatt att sjelf bevaka dem. Det kan hända att, om hon har enskild egendom, som står under mannens förvaltning, det blir nödvändigt att med denna egendom hafva transaktioner, och med nu gällande lag finnes intet sätt att ordna dessa förhållanden. Och likaledes, om hon har enskild egendom, som står under mannens förvaltning, och hon blir sjuk, vansinnig, och maunen förslösar egendomen, så finnes icke något tänkbart sätt för hennes arvingar att skydda denna egendom; nu beredes tillfälle dertill.

Jag har sett ett fall, som visar behovet af denna lagstiftning. Två makar hade vunnit boskilnad. Mannen for utomlands, hustrun

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.

(Forts.)

bodde kvar i Stockholm. Hon ärfde nu en förmögenhet, men var icke i tillfälle att sjelf förvalta den och begärde därför förmyndare. Detta vägrades emellertid af domstolarne. Så står frågan för närvarande. Detta visar, att denna förändring i 19 kap. 4 § ärfdebalken är praktisk och behöflig.

Jag vill icke trötta kammaren med att ingå i vidare bemötande af de anmärkningnr, som blifvit framställda. Öfvertygad om att förslaget innebär en väsentlig förbättring i vår lagstiftning, anhåller jag, att Första Kammaren måtte bifalla föreliggande punkt, liksom Andra Kammaren redan förut gjort.

Herr Unger: Då icke någon talare upptagit till bemötande de hufvudsakliga anmärkningar, jag gjort mot detta förslag, nemligen att enskild fri egendomsförvaltning af hustru är praktiskt oförenlig med mannens målsmanskap öfver henne, skulle jag visserligen kunna lemna öfriga genmälen obesvarade, men vill dock gent emot herr Afzelius säga, att den omständigheten, att man en gång kommit in på orätt bog, på sätt som skedde genom 1874 års förordning, ej utgör skäligen anledning att fortsätta utvecklingen af lagstiftningen i denna rigtning, utan bör man tvärtom, med upphäfvande af samma förordning, börja på nytt i det syfte, som jag förut angifvit, och det är just hvad Kongl. Maj:t har velat göra, då Kongl. Maj:t år 1891 resolverade, att korrektivet mot att hustruns eganderätt icke var tryggad icke skulle sökas i en mellan makarne delad förvaltning, såsom följd hvaraf, icke annat jag kan förstå, 1874 års förordning borde upphävas, hvilket också jag anser vara det rigtiga. För öfrigt yttrade herr Afzelius, att han icke ville bestrida att det finnes åtskilliga fel i denna lagstiftning, men att han ansåg det vara bättre att taga dem än det nuvarande mörka och tvifvelaktiga, således äfven om, på sätt jag ovederlagdt anmärkt, den föreslagna lagstiftningen i vissa delar ej kunde verkställas — detta senare sade ej han, men det säger jag. För öfrigt anförde han ett skäl, som jag omöjligen kan gilla, att man nemligen borde taga detta nu för att derigenom blifva befriad från mycket framtida arbete på lagstiftning i ämnet.

Herr Trygger undervisade oss derom, att det ej gäller någon utvidgning af den förvaltning, som är hustrun tillerkänd genom 1874 års förordning. Det har jag icke heller hört någon påstå. Åtminstone har jag ej påstått detta.

Hvad beträffar, att borgenären bör kunna veta, huruvida hustruns skuldsättning sker med mannens samtycke eller ej, förstår jag verkligen icke, huru han det skall kunna. Det står i 11 kap. 2 § giftermålsbalken, enligt förslaget, taladt om det fall, att »hustrun för det gemensamma boets räkning gjort gäld under sådana förhållanden, att det kunnat antagas ske med mannens samtycke»; men om hustrun lånar 100 kronor af en person, huru skall denne då kunna veta om det sker med mannens samtycke eller ej, då han ej ens vet, för hvad ändamål penningarna uppburits.

Herr Dickson förmenade, att det varit i följd af högsta domstolens yttrande 1895, som man nödgats återgå till 1884 års skriftelse

och lägga den till grund för denna lagstiftning. Jag kan icke läsa högsta domstolens yttrande så. Högsta domstolen fann, att de åsyftade ändringarna i giftermålsbalkens bestämmelser om betalning af makars gäld icke kunde utan fara för misstag och rättsförluster åvägabringas genom en särskild, från giftermålsbalken fristående lag, utan vore enligt högsta domstolens åsigt »för vinnande af det afsedda syftet» — eller samma syfte som med 1891 års beslut afsågs, nemligen att upphäva den delade egendomsförvaltningen — »nödigt att företaga en omarbetning af de stadganden i 11 kap. giftermålsbalken, som af frågan berördes».

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*

(Forts.)

Hvad det beträffar, att jag skulle velat afråda *antagandet* af det föreliggande lagförslaget genom anförande af exempel från Nordamerika, så måtte herr Dickson icke rätt uppfattat mitt yttrande; ty jag sade att, om man ej kan hafva målsmansrätt och fri förvaltning på samma gång, så gäller att upphäva det ena eller det andra, och frågan blir då, om man skall upphäva målsmansrätten, och i sådant sammanhang åberopade jag förhållandet i Nordamerika, men det är ju någonting helt annat än ett åberopande i afsigt att afråda från det nu föreliggande lagförslaget.

Vidare sades det, med afseende på giftorätten, att det nu föreläge en väsentlig skilnad uti förhållandena på landet och i staden. Ja — det beror ju på om fastigheten är stäld på aktier eller ej.

Jag skall ej längre uppehålla kammaren. Jag anhåller att få yrka afslag på den nu föredragna paragrafen.

Herr Rudebeck: Ehuru flera talare redan yttrat sig i frågan och ehuru jag vet, att den mening jag omfattar ej öfverensstämmer med flertalets, så och då denna viktiga och allvarliga fråga berör ett ämne, som jag i min verksamhet ofta måste behandla och beakta, har jag icke kunnat underlåta att offentligen tillkännagifva min uppfattning i saken.

Till en början ber jag då få nämna, att jag icke tillhörde Riksdagen, då 1884 års beslut fattades, och att jag således för min ringa del är obunden med hänsyn till de konsekvenser, som anses följa af beslutet, d. v. s. utaf Riksdagens berörda skrifvelse.

Jag vill visst icke förneka, att inom det äktenskapliga lifvet många gånger på det ekonomiska området förekomma svårigheter och missförhållanden af betänklig art och att det bör vara lagstiftaren angeläget att söka afhjälpa desamma, äfvensom jag vill medgifva, att hvad lagstiftaren derutinnan hittills gjort ej kan anses vara fullt tillfredsställande. Men jag måste å andra sidan bekänna, att det för mig ligger något motbjudande i en lagstiftning, som utgår från sådana förutsättningar som de, hvarpå förevarande lagförslag är grundadt. Visserligen har jag i denna kammare mera än en gång hört sägas, att man uti lagfrågor ej skall röra sig på känslornas område, utan se alla saker praktiskt och nyktert. Ja, det är nog sant, men det torde dock vara förlåtligt, om man i ett ämne sådant som det nu föreliggande ej kastar helt och hållet öfver bord alla känslor utan låter dem något få göra sig gällande.

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifver-
målsbalken.

(Forts.)

Jag sade, att det är den förutsättning, från hvilken lagstiftaren i denna lag utgår, som är för mig så litet tilltalande, ty äktenskapet betraktas här helt och hållet som ett bolag mellan två kontrahenter, och lagstiftaren låter sig angelägnast vara att med all möjlig omsorg tillse såsom det viktigaste vid äktenskapets ingående, att den ene bolagsmannens rätt så mycket som möjligt bevaras mot den andre bolagsmannens, utan tanke på annat än stridiga intressen dem emellan. Detta är enligt mitt förmenande ej ett godt, och åtminstone verkar det ej godt i den mening, deri enligt min uppfattning ett äktenskap gifver lycka. Om jag det oaktadt medgifver behovet af en *undantagslagstiftning* med särskilda bestämmelser för de fall, då omständigheterna kunna kräfva boskilnad, så svarar man mig, att det dels är mycket svårt att finna fullt tillfredsställande bestämmelser härutinnan och dels att det vanligen är för sent, såvida man icke härutinnan ingriper förr än de förhållanden äro ådagalagda, hvilka berättiga till boskilnad. Ja, detta är måhända stundom sant, men först och främst vill jag då framhålla, att lagstiftaren bör hafva i sin magt att förbättra den nuvarande lagen om boskilnad, och vidare är jag nog djerf säga, att äfven om det skulle i ett eller annat fall icke i tid lyckas med lagens tillhjälp rätta ett missförhållande inom det äktenskapliga lifvet på det ekonomiska området, så är detta enligt min mening en sak af underordnad betydelse, sedd från synpunkten af den större och högre upplattning jag byser om äktenskapets idé och väsen. Af hvad jag här haft äran anföra torde tydligt framgå de skäl, hvilka äro för mig hufvudsakligen bestämmande, då jag skall besluta mig för den föreliggande lagens antagande eller icke antagande.

Med detaljanmärkingar mot lagförslaget skall jag icke upptaga kammarens tid, helst dessa blifvit, särskildt af reservanten herr Unger, i allt hufvudsakligt framhållna. Men jag kan dock icke underlåta att något beröra en och annan punkt, dervid jag först vill betona, hurusom det synes mig vara något betänkligt, då det skulle stadgas uti 19 kap. 4 § ärfdabalken, att om hustru för vanvett är ur stånd att vårda sitt gods, hennes man ej är hennes sjelfskrifne *målsman*, utan han först genom ett särskildt förordnande får rätt att i egenskap af hennes gode man förvalta hennes egendom. Häri ligger ett så märkligt åtskiljande af de båda kontrahenterna inom äktenskapet från hvarandra, att, jag erkänner det, jag finner det för tanken och känslan störande.

Det yttrades af en högt ärad talare, att det sorgliga förhållande, som reservanten anförde från andra sidan Atlanten, vore en öfverdrift, och att man ej hade anledning befara, att denna, såsom det yttrades, om jag hörde rätt, främmande planta skulle kunna omsättas i vår svenska jord. Ja, det hoppas och tror äfven jag, men icke är jag derom så fullkomligt öfvertygad, att jag kan afvisa helt och hållet tanken på att ett så sorgligt förhållande kan hafva ett sammanhang med lagstiftningen uti förevarande ämne. För den med rättsskipningen något förtrogne spåras lätt och icke så sällan symptomter af sådana sorgliga förhållanden äfven i vårt land, och att det ej märkes så mycket, kan ega förklaringsgrunder, som dock ingalunda äro tillfredsställande.

Vidare har det sagts, att förståndet hos lagstiftaren bör mana honom att följa den allmänna meningeu och icke stå och stampa fram lagar efter sin egen mening. Ja, detta är fullkomligt riktigt, och för en sådan uppfattning böjer jag mig i allmänhet, ty jag inser det berättigade häruti, men jag tror derjemte äfven, att ej lagstiftarens förstånd åsidosättes, om han icke aldeles obetingadt gifver efter för alla de strömningar, som i ty fall ofta förekomma, från början mången gång helt obetydliga, men mer och mer växande ingalunda alltid på fullt naturliga och honnetta vägar. Jag håller sålunda före, att lagstiftaren bör akta sig för att för mycket följa dessa strömningar, utan i stället så mycket som möjligt söka stå på egen grund, sin egen fria öfvertygelse.

Jag har nu i korthet angifvit mina skäl och vill endast tillägga, att jag väl förstår, att meningen i föreliggande lagförslag är att söka trygga ekonomisk lycka och välfärd i många heni, hvarest de nu saknas. Men först och främst vill jag spörja, om man kan vara öfvertygad derom, att, därför att yttringarna för den utomstående tyda på *ekonomisk* olycka, detta verkligen är den inre grunden till ett olyckligt äktenskap, och om man kan vara säker på att, då man undanrödjer den ekonomiska misshälligheten, man också dermed botar det egentliga onda. Slutligen vill jag också framhålla som min uppfattning att, om man också i ett och annat fall lyckas med den nya lagen råda bot för ekonomiska misshälligheter, jag befarar, att många dess bestämmelser äro egnade att framkalla split och missämja på andra områden och i andra förhållanden inom det äktenskapliga lifvet.

Af dessa skäl ber jag att få förena mig med dem, hvilka yrkat afslag.

Herr Fehrman: Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, om jag icke såsom suppleant kommit att deltaga i utskottets behandling af ärendet. Men detta må vara för mig en ursäkt, om jag nu vågar besvära kammaren några ögonblick. Jag skall icke inlåta mig på de invecklade juridiska subtiliteterna, utan endast anhålla att få instämna med hvad herr Unger uttalat i sin reversion, då han säger: »Jag anser den lagstiftning, som åsyftar inskränkning af äkta makars egendomsgemensamhet, gå i orätt rigtning, enär sådan lagstiftning, som mindre vårdar sig om samhällets sedliga rot, familjen, än om individen och hans särskilda ekonomiska intressen, och som kastar in i familjen anledningar till split och kif om mitt och ditt, derigenom, enligt mitt förmenande, hindrar eller försvårar ernäendet af de ideala uppgifter, familjen har att fylla.»

.. Den föreliggande frågan är af en synnerligen grannlaga natur. Äktenskapet är ingalunda, såsom det jemväl utaf näst föregående talare påpekats, att likställa med ett aftal eller ett kontrakt hvilket som helst. Det är öfver hufvud taget, om det också naturligtvis har sina mänskliga sidor, icke en mänsklig institution allena, det har ett vida högre ursprung än så. Och den idé, som, just i kraft af detta högre ursprung, ligger i äktenskapet, är idén om makarnas enhet, att de tu äro ett. Men om då lagstiftningen går i rigtning att skilja makarna

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*
(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.

(Forts.)

åt i afseende på deras egendom i stället för att grunda deras ekonomiska förhållande till hvarandra på egendomens gemensamhet, så motverkar lagstiftningen förverkligandet af äktenskapets idé. Allt som äsytftar att frångå mannen hans ekonomiska målsmanskap leder till sönderrifvande af äktenskapets enhet, till förderfvande af familjen och till införande af split och missämja och anledningar dertill. Ja, säger man då, men det betyder ingenting i sak om man ställer makarna i ekonomiskt likaberättigande, ty om äktenskapet är lyckligt, så blir det i alla fall mannen som får sköta affärerna, och är det olyckligt, så är i allt fall enheten redan upphäfd. Det kunde låta höra sig, om man kunde indela äktenskapen i de två kategorierna *lyckliga* och *olyckliga* och mellan dem draga en gräns så, att på ena sidan ligga de lyckliga och på den andra sidan de olyckliga. Men det låter sig icke göra i det verkliga lifvet; otaliga öfvergångsformer finnas mellan dessa båda slag, och gränsen dem emellan är flytande. Många fall finnas, der det någorlunda goda och hjälpliga förhållandet är på väg att öfvergå i sin motsats, och det är särskildt då, som jag menar, att faran af en sådan lagstiftning som den nu föreslagna, är stor. Om hustrun drages undan mannens målsmanskap och hon i följd deraf och af sin ekonomiska sjelfständighet kommer att inlåta sig eller af andra indragas i äfventyrliga affärer utan mannens vetskap och till och med mot mannens vilja, så inses lätteligen, att ett i öfrigt godt förhållande mellan makarne kanske genom blott en enda sådan affärstransaktion kan blifva för all framtid förstördt. Men om det goda förhållandet mellan makarne förstöres, huru går det då med familjen i öfrigt? Huru med barnens uppfostran? Om barnens uppfostran blifver genom söndring emellan föräldrarne omöjliggjord eller försvårad, huru går det då med staten, när familjen på det sättet hindras att fylla sina ideala uppgifter, särskildt med hänsyn till ett uppväxande slägte. Jag vill visst icke förneka, och det vill jag särskildt en gång för alla betona, att sådana omständigheter kunna finnas, då den svagare parten inom äktenskapet behöfver lagens skydd, och att således också lagen bör gifva detta skydd. Men man bör då se till, att man ej gifver skyddet på ett sådant sätt, att den som man vill skydda i stället blifver skadad. Om man vill förbättra familjelifvet och makarnes inbördes ställning till hvarandra på ett sätt, som löper emot äktenskapets idé, att de båda böra vara *ett*, så gör man förvisso detta icke ostraffadt, ty ju högre äktenskapets ursprung är, desto förskräckligare kommer det att hänna sig, om man våldförer sig på densamma.

Då jag begärde ordet för att yttra dessa tankar, var det ej i förhoppning, att de skulle blifva beaktade. Det har jag icke inbillat mig. Men jag har velat att denna synpunkt icke skulle vara oomnämnd under diskussionen om det föreliggande lagförslaget, och ehuru jag med glädje hört också föregående talare bringa denna synpunkt på tal, så har jag också velat draga mitt lilla strå till stacken i det afseendet.

Nu säger man att 1874 års förordning har bringat oss uti ett läge, som är ohållbart, och att denna förordning för den skull behöfver kompletteras. Men om den ståndpunkt, som 1874 års förordning

intagit, strider mot äktenskapets idé, makarnes enhet, så är denna förordning falsk i sin princip, och då kan jag icke vara med om att draga konsekvenserna af densamma, saken må ställa sig hur som helst. Jag älskar principer, men icke kompromisser.

Jag har äfven i annat sammanhang tillåtit mig att i kammaren beröra angelägenheten af att värna om familjelifvet, detta är mitt »præterea censeo», i afseende hvarpå jag vågar mena att det icke har obetydlig vikt. Af hvad jag således haft äran framföra framgår, att jag kan icke gifva min röst till utskottets förslag.

Herr Trygger: Innan kammaren beslutar angående den föredragna paragrafen, anhåller jag att få fästa uppmärksamheten på ett par punkter.

Såsom skäl för afslag har åberopats den utvidgning af giftorätten, som förekommer i 10 kap. 2 § här i förslaget. Jag vill då nämna att, äfven om hvad som är föreslaget i 10 kap. 2 § afslås, så afficieras derigenom icke på något sätt förslaget i öfrigt. Denna är en fristående punkt, så att, hvilken åsigt man än hyser i fråga om huru långt giftorätten skall sträcka sig, föreligger icke något skäl för afslag på den här föreslagna paragrafen.

Slutligen skall jag bedja att få nämna, att här har talats så ofantligt mycket om hustruns förvaltningsrätt, likasom om detta vore någonting nytt. Jag upprepar hvad jag förut sagt, att här icke är frågan om någon utsträckning af denna hustruns rätt; förslaget intager i detta afseende öfver hufvud taget samma ståndpunkt som nu gällande lag. Den enda skilnaden är, att man här preciserar den skuldsättningsrätt, som anses ligga uti hustruns förvaltningsrätt, och för min del tror jag mig kunna våga det påståendet, att den begränsning af hustruns skuldsättningsrätt, som förslaget innebär, är så stor, att man i allmänhet tolkar den nu gällande lagen så, att hustrun har *större* rätt att skuldsätta sig; åtminstone tror jag, att det ej kan vara något tvifvel om att man i praxis tolkar nu gällande lag så, att hustrun har åtminstone *samma* skuldsättningsrätt. Här är således icke fråga om att utvidga denna hennes rätt, utan endast om en fixering af hennes förvaltningsrätt med deraf följande skuldsättningsrätt.

Vidare har här talats så mycket om hvad äktenskapets idé fordrar. Men, mina herrar, det finnes något annat inom äktenskapet, och det är individen, hvad den individuella sjelfständigheten fordrar. Individen har sitt berättigande jemte äktenskapet, och följaktligen bör man ställa lagstiftningen för familjen så, att individen ej går under. Det gick bra på den tiden, då qvinnan icke gjorde anspråk på några rättigheter, då var det lätt för båda makarne att offra allt, ty hvad mannen offrade, det tog han sasom representant för familjen tillbaka samtidigt med det att han fick utöfva den rätt, från hvilken hustrun atstod. Men nu finner sig qvinnan ej häri, och detta med rätta. Allt skall offras, som behöfs för familjen och för familjens idé, men man skall ej offra något mera — resten har individen rätt att behålla, såväl mannen som qvinnan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

(Forts.)

Herr Unger: Jag skall be att ännu en gång få fästa uppmärksamheten derpå, att vårt afstyrkande af denna paragraf icke grundar sig derpå, att vi anse, att genom paragrafens antagande en utvidgning skulle ske af den förvaltningsrätt, som 1874 års förordning tillerkänt gift kvinna, utan vi yrka afslag på paragrafen af det skäl, att den innefattar en inskränkning uti målsmansrätten, hvilken man vill åstadkomma för att kunna göra denna förvaltningsrätt möjlig, eburu den, enligt min öfvertygelse, icke blir möjlig i allt fall. I det föreliggande förslaget vill man söka förvara denna gift kvinnas förvaltningsrätt, hvarom 1874 års förordning stadgar. Vårt önskningsmål är det åter att få denna 1874 års förordning upphäfd, för att i stället få en lagstiftning, som tillstodjer en kvinnas förvaltningsrätt, som kan utövas med bibehållande af mannens målsmansrätt, hvilket, så vidt jag förstår, icke kan ske, då det rör fast egendom, på annat sätt, än att förvaltningen handhafves af gode män, något som ju redan eger rum i vissa fall enligt konkurslagen och kongl. förordningen om boskilnad.

Jag yrkar fortfarande afslag å paragrafen.

Herr statsrådet Annerstedt: Då jag på grund af den samtidigt pågående debatten i medkammaren varit förhindrad att åhöra förhandlingarne i denna kammare, kan jag naturligtvis icke i detalj till bemötande upptaga de anmärkningar, som här hafva framställts emot den kongl. propositionen, utan jag får inskränka mig till att vid diskussionens slut anhålla om att få påpeka några omständigheter, hvilka synas mig tala för ett bifall till densamma.

Jag vill då i första rummet åberopa, att Riksdagen sjelf uti den skrifvelse, som legat till grund för hela det efterföljande arbetet i denna fråga, uttalat, att Riksdagen efter sorgfällig pröfning af hit-hörande förhållanden kommit till den åsigt, att nu gällande lagstiftning i ämnet borde ändras i den af Riksdagen i dess skrifvelse angifna punkter. Vidare vill jag erinra derom, att emot två af de punkter, som Riksdagen angifvit, sådana anmärkningar framstälts inom högsta domstolen, att dessa punkter icke blifvit i förevarande lagförslag upptagna, och den allmänna uppfattningen i denna kammare torde utan tvifvel anse det vara betänkligt från den synpunkt, som här framhållits såsom den viktigaste, nemligen synpunkten af familjelivets helgd, att införa i denna lagstiftning en utsträckning af hustruns rätt att förvalta egendom i boet, hvadan underlåtenheten att i den kongl. propositionen upptaga andra punkten i 1884 års skrifvelse icke i denna kammare borde läggas förslaget till last.

Det kvarstår af de utaf Riksdagen begärda ändringarne i äktenskapslagstiftningen allenast sådant, om hvilket åsigtarna synas mig vara temligen eniga deruti, att ändringar i dessa afseenden innebära fördelar utan några egentliga olägenheter. Ty kan man påstå annat, än att det måste vara fördelaktigt icke blott för hustrun utan äfven för äktenskapet och barnen, att kvinnans enskilda egendom icke utan hennes samtycke blir förstörd af en slösaktig man? Jag förmodar nemligen, att det här förut blifvit framhållet, att det med vår nuvarande lagstiftning i de flesta fall icke hjälper för hustrun, att hon

har enskild egendom, då till följd af lagens bristfällighet det nu i händelse af behof är ytterst svårt för henne att kunna skydda denna sin enskilda egendom för mannens skuldförbindelser. Kan det väl vara annat än fördelaktigt för båda makarne, att reglerna för makarnes ömsesidiga ansvarighet för gäld i boet och vederlag vid bodelning, hvilka uti den nu gällande lagen äro ytterst knapphändiga och omtvistade, blifva ersatta med tydliga och och klara bestämmelser, lätta att tillämpa och mot hvilkas billighet och rättvisa under ärendets föregående behandling af fullt kompetenta myndigheter ingen erinran blifvit framställd.

Hvad slutligen den tredje punkten beträffar, hvilken blifvit föremål för olika meningar inom utskottet, så förekommer den ju till behandling först på ett senare stadium af frågan, men det kan dock vara lämpligt att redan nu framställa frågan, om det är riktigt att, på grund af skiljaktiga meningar i fråga om riktigheten af att göra fast egendom i stad till hustruns enskilda egendom, afslå hela lagförslaget. Jag för min del tror det icke.

Lägges nu härtil, att lagförslaget, om det antages, kommer att göra slut på de så att säga ändlösa stridigheter, som vid lagens tillämpning för närvarande ega rum i fråga om verkan af hustruns under äktenskapet utfärdade förbindelser, att denna nya lagstiftning kommer att göra slut på svårigheterna vid tolkningen och tillämpningen af den nu gällande boskildnadslagen, och att denna dunkla och mångtydda författning ersättes af enkla och lätttydda stadganden, hvarigenom hustrun i händelse af behof erhåller ett lätt tillgängligt skydd för sin egendom från att af mannen förstöras, — om man väger alla dessa fördelar mot hvad mot lagförslaget blifvit inom utskottet anmärkt, så förefaller det mig, att Första Kammaren icke bör vara tveksam om huruvida denna kongl. proposition förtjenar att bifallas eller icke.

Jag förmodar, att det under frågans behandling här i kammaren har blifvit framhållet, att meningarne i denna del af lagstiftningsområdet äro så skiljaktiga, att icke någon af dem, som deltagit i detta lagstiftningsarbete, kan hafva den förhoppning att få sina tycken och sina åsigt helt och hållet godkända. Här är det nu frågan om att få af svenska Riksdagen antagna sådana bestämmelser, som kunna anses representera så att säga medeluppfattningen inom sakkunniga kretsar, och den kongl. propositionen har just ställt sig på en sådan ståndpunkt. Det har nu här sagts, att, eftersom 1874 års lag efter mängas uppfattning är felaktig, vi skola arbeta på att få denna lag upphäfd. Men är det så, att något på förhand kan förutsägas med en sannolikhet som gränisar till visshet, så kan man med säkerhet påstå, att den svenska Riksdagen icke kommer att upplefva den dag, då 1874 års författning blir upphäfd på det sätt, att vi återgå till de förhållanden, som voro rådande före denna lags antagande. Derpå kan man vara viss, och derifrån kunna de lagstiftande faktorerna här i riket utgå, att skola vi icke stå kvar på den nuvarande ståndpunkten, måste vi arbeta derhän, att vi, med bevarande af alla de riktiga synpunkter, som i öfrigt tala för bibehållande af gemensamhet äfven i ekonomiskt afseende inom familjen, dock gifva sådana bestämmelser, som möjliggöra en lämpligare och riktigare tillämpning

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*
(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.
(Forts.)

af de grundsatser, som äro uttalade i 1874 års lag. Det är detta, som den kongl. propositionen har försökt att göra, och jag vågar därför hoppas, att detta försök också måtte genom Första Kammarens bifall blifva förverkligadt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen och vidare på afslag derå, samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Unger* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner första särskilda utskottets förslag till ändrad lydelse af 9 kap. 1 § giftermålsbalken, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås nämnda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—83;

Nej—47.

2 §.

Herr *Dickson*: Den reservation, jag anmält emot förevarande paragraf, gäller de i paragrafens midt förekommande orden: »eller annorledes än för egendomens behof afverka skog derå eller till annan upplåta rätt till sådan afverkning». Jag vill dock alldeles icke opponera mig emot att mannen förbjudes att åt annan upplåta afverkningsrätt från hustruns egendom, utan min opposition afser den del af meningen, der mannen förbjudes att »annorledes än för egendomens behof afverka skog». Detta förbud skulle nemligen icke komma att gälla förhållandet till tredje man, utan det skulle tjena till att reglera förhållandet emellan makarne inbördes. Emellertid handlar nu paragrafen i öfrigt om mannens förhållande till tredje man, i det han icke får sälja, skifta, bortgifva eller med inteckning belasta hustruns enskilda fasta egendom och dylikt, och då nu detta förbud för mannen att afverka skog annorledes än för egendomens behof införts uti denna paragraf, som i öfrigt handlar om förhållandet till tredje man, uppstå deraf en del oegentligheter. Det är för det

första oegentligt att, när det gäller förhållandet mellan makar, fordra ett skriftligt, bevitnadt medgifvande af hustrun. Det är vidare orätt att använda det uttrycket, att denna åtgärd skulle kunna *klandras*. Med klander menas i det juridiska språket icke att uttala ett ofördelaktigt omdöme, utan dermed förstås att framställa ett yrkande derom, att ett aftal skall gå åter, såsom t. ex. yrkandet att ett köp skall gå åter; men med klander kan icke afses yrkandet på att en atverkning skall gå åter, ty träden äro afverkade och kunna icke planteras på nytt. Genom det att dessa ord införts i paragrafen har det också blifvit nödvändigt för utskottet att längre fram utesluta orden »vare den åtgärd ogill», hvilka ord det eljest vore lämpligt att använda. Jag tror äfven, att detta uttryck »annorledes än för egendomens behof afverka skog» äfven ur andra synpunkter icke är lämpligt. Ty hvem skall pröfva behöfvet? Det blir väl mannen sjelf, som får göra det, och då blir ju garantien icke så synnerligen stor. När träden blifvit afverkade, kan han ju säga: »Nej, nu bryr jag mig alls icke om att bygga huset, utan jag säljer timret i stället».

Jag för min del skulle därför mest vara benägen för att omfatta en mening, som skulle lyda sålunda: »eller upplåta rätt att annorledes än för egendomens behof derä afverka skog; sker det ändock, vare den åtgärd ogill, och må klander» etc.

Vill man nödvändigt, att det skall stå något, hvarigenom mannens rätt att afverka skog på hustruns egendom regleras, så kan ju hans åtgärd i detta fall icke anses annat än som ett missbruk af målsmansskap, och man får därför i § 3 af förordningen om boskilnad taga in ett stadgande derom, att öfverdrifven afverkning bör anses såsom ett missbruk af målsmansskapet och föranleda boskilnad. Något annat än detta kunna de af utskottet använda orden icke innebära.

På nu anförda grunder yrkar jag, att denna paragraf måtte till utskottet återförvisas, och jag kan meddela, att Andra Kammaren redan fattat ett sådant beslut.

Herr Trygger: För min del har jag ingenting emot, att denna paragraf blir till utskottet återförvisad, äfven om jag icke kan yrka derpå af samma skäl, som landshöfding Dickson här anført. Det kan nemligen enligt min åsigt icke vara tillräckligt, att mannen förbjudes att till annan upplåta rätten att afverka skog på hustruns egendom, ty då kringgås detta förbud på så sätt, att mannen sjelf afverkar skogen och sedermera försäljer det afverkade timret. Man måste därför söka förhindra sjelfva afverkningen, och detta har utskottet gjort på så sätt, att utskottet stadgat förbud för mannen att utan hustruns samtycke afverka skog annorledes än för egendomens behof. Om mannen i alla fall afverkar skog, skulle hustrun ega rätt att klandra en sådan åtgärd.

Den siste talaren frågar nu, hvad detta är för ett klander, och säger, att man med klander icke kan göra en handling ogjord, som redan har skett. Nej, detta är mycket sant; man kan icke genom klander göra en handling ogjord, men man kan förhindra dess fortsättande, och det vore bra sorgligt, om klanderrätten icke skulle

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*
(Forts.)

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

(Forts.)

kunna förhjelpa en härtill. Om t. ex. en granne börjat att rifva ned mitt hus, skall jag då icke genom att stämma honom kunna hindra honom att fortsätta, för att nu icke tala om skadeersättning, hvilket jag i ty fall kan fordra, ehuru sådant tydligen i nu förevarande fall icke skulle ifrågakomma. Det torde vara klart, att hustrun eger att utverka ett förbud för mannen att fortsätta afverkningen, ett förbud, som domstol stadgar vid vite, och innan frågan kommer till domstolen, kan hon, åtminstone enligt den tolkning af utsökningslagen, som jag för min del anser vara den rigtiga, hos öfverexekutor utverka ett skingringsförbud. Af icke mindre betydelse är, att i och med det att här i § 2 införes förbud för mannen att utan hustruns samtycke afverka skog på hennes fastighet, så öfverskrider mannen sin målsmansrätt i fall han utan detta samtycke afverkar; och sålunda, så snart han tagit sig för sådan afverkning, har hustrun rättighet att söka boskildnad. Således, om detta förbud icke leder till något annat än detta, så är det i alla fall resultat nog.

Nu säger den siste talaren, att mannen bär är utesluten från att afverka skog endast när afverkningen öfverstiger egendomens behof, och, frågar han, hvem skall bedöma detta behof annat än mannen? Jo, vill jag svara derpå, det skall naturligtvis öfverexekutor göra, när hustrun begär att få skingringsförbud, eller domstol, när hon begär vitesförbud, och detta är icke någon nyhet i lagstiftningen. Herrarne hafva sig bekant, att den rätt, som jordegare i by hafva till oskiftad skog och afgärda by till skog o. s. v., är begränsad just till egendomens tarf och behof, och jag kan ej finna, att det skall vara svårare att afgöra denna sak i det ena fallet än i det andra. Enligt min åsigt är det därför, om man verkligen vill förhindra, att mannen försämrar hustruns enskilda fastighet genom att afverka skog på densamma, icke tillräckligt att förbjuda honom att till annan person upplåta afverkningsrätten, utan man måste också förbjuda honom att sjelf afverka. Kanske kan detta formuleras bättre än som skett. Utskottet har försökt med denna formulering, men det skall möjligtvis kunna göra den bättre, om paragrafen återremitteras. Jag hemställer dock, att denna återremiss icke må anses såsom ett uttryck för att kammaren gillar den uppfattning, som den förre ärade talaren här gjort gällande.

Herr Afzelius: Jag deremot, herr talman, ber att få ansluta mig till den af herr Dickson yttrade meningen. Jag gör det därför att jag tror, att detta är nödvändigt för bevarande af tredje mans säkerhet. Ty här är nu sörjdt för hustrun på ett sådant sätt, att den utomstående, d. v. s. tredje person, kommer uti ett alldeles omöjligt läge. Om det nemligen förbjudes mannen att afverka skog utöfver husbehof, och sådant förklaras ogilt, om det klandras, så är det mannen också förbjudet att sälja det afverkade; från ett hustruns skogshemman, som nästan icke afkastar något annat än skog, får han icke sälja så mycket som ett vedträd, med mindre än att denna högtidliga akt försiggått, med mindre hustrun till afverkningen skriftligen gifvit sitt frivilliga ja och samtycke i tvenne gode mäns närvaro. Den, hvilken känner, att en persons hustru har ett skogs-

hemman, och köper timmer af mannen, kan således icke åberopa god tro, utan att han först sett dokumentet. Äfven om hustrun själf aldrig så mycket försäkrar, att hon gifvit lof till afverkningen, äfven om ett dokument finnes, men icke alla formaliteter iakttagits vid dess upprättande, så är samtycket, så vidt jag förstår, en nullitet, som till ingenting duger. Det är med hänsyn härtill jag anser, att detta stadgande, som inskränker mannens afverkningsrätt till egendomens behof, bör uteslutas; enligt min åsigt bör rätten att afverka skog på ett hemman, som är hustruns, ingå i mannens förvaltningsrätt öfver egendomen. Är det så, att han afverkat planlöst eller missbrukat sin förvaltningsrätt till att sköfva skogen, får man tillgripa boskildnadslagen och skilja honom från förvaltningen af hustruns egendom. Jag måste därför ansluta mig till herr Dicksons åsigt i afseende på detta.

Dessutom skall jag be att få säga, att jag äfven med afseende å upplåtelse af afverkningsrätt för min del är mycket tveksam, om här är tillräckligt sorjdt för rättssäkerheten. Om det upprättas ett kontrakt om afverkning från hustruns egendom, så skall det nemligen ej vara nog med att hon dertill gifvit sitt samtycke, och icke heller är det nog med att hennes samtycke gifvits skriftligen, utan det skall afgifvas skriftligen i närvaro af tvenne »gode män», d. v. s. dessa personer skola vara ojäfviga. Hvad blir då följden, om det är någon formel bristfällighet med detta dokument? Jo, då blir hela kontraktet en nullitet. Hustrun eller hennes arfvingar kunna efteråt komma och säga: »Ni har afverkat så och så många tusen träd, gif oss ersättning för det». »Men», svaras det, »hon har ju själf skrifvit på, att hon dertill gifvit sitt samtycke». »Visserligen», invändes det, »men ni har inga vittnen». »Jo, här äro tvenne sådana». »Ja, men det ena af dem är jäfvigt.» Detta kan nu ske 10 eller 20 år derefter; och jag frågar, om det kan vara skäl uti och finnas nödvändigt att utsätta tredje man för sådana äfventyr. Den, som varit med och sett huru afverkningskontrakten i Norrland och Dalarne blifvit genomforskade, för att man skall kunna hitta på någon den allra minsta formella oegentlighet och sedan framkomma med stora ersättningsanspråk — sådana mål förekomma ju dagligdags i högsta instans — han är verkligen litet rädd för att ytterligare öka på med formaliteter. För min del skulle jag därför önska, att utskottet ville taga i öfvervägande, huru vida man icke kunde inskränka dessa utförliga formaliteter till sådana rättsförhållanden, som skola hafva bestånd för all framtid, således till föryttring, bortskiftande eller servitut. För upplåtande af sådana rättigheter åter, som icke skola hafva en sådan giltighet, kunde hustruns samtycke vara nog, således vid upplåtelse af afkomst — detta är alltså en anmärkning äfven emot den kongl. propositionen —, nyttjanderätt i vanlig mening och afverkningsrätt för viss tid. I dessa senare fall skulle alltså det vara nog med hustruns samtycke, och detta skriftligen afgifvas, om afhandlingen skall intecknas.

Då jag förmodar, att kammaren i alla händelser beslutar att återremittera denna paragraf till förnyad behandling af utskottet,

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*
(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.
(Forts.)

skall jag be att äfven på detta skäl få förena mig i yrkandet på återremiss.

Herr Leman: Då Andra Kammaren beslutit återremiss af denna paragraf, och då äfven här gjorts yrkande derom, tillåter jag mig framställa en liten detaljanmärkning, som enligt min åsigt dock icke har så ringa praktisk vigt. I sista stycket af denna paragraf stadgas om huru hustru skall förfara, när mannen öfvergifvit henne. Stadgandet är redigeradt i fullkomlig öfverensstämmelse med motsvarande paragraf i nu gällande lag, 11:6 giftermålsbalken. Det står: »dock må ej fast egendom in-tecknas eller afyttras, med mindre rätten, efter det mannens närmaste fränder blifvit hörde, det medgifver.» Det ser ju ganska enkelt ut, men i praxis visar det sig ganska betänkligt. Det inträffar nemligen ganska ofta med hustrur till sjöfarande, att mannen blir borta och att hustrun då är tvungen att sälja den lilla fastighet de möjligen ega, men för att den nye egaren skall kunna få lagfart, fordras intyg af de närmaste fränderna, att de samtycka till försäljningen. Men då händer det enligt min erfarenhet ganska ofta, att de närmaste fränderna emigrerat till Amerika, och inbemtande af deras samtycke vållar enorma svårigheter och stora kostnader i jernförelse med den lilla fördel, som skulle vinnas. Derfor tillåter jag mig förorda den ändring, att hustrun i detta fall likställas med förmyndare, som vill sälja omyndigs fasta egendom, hvarom det stadgas i 4:8 jordabalken: »Tränger förmyndare att sälja något af de omyndigas fasta arf, till deras föda och nödiga uppfostring; vise inför domaren rätta nöd, och då domaren deröfver hört *nästa fränder, som i riket äro*, och han till det köp samtycke gifvit, samt laga stånd sedan derå kommit, vare det köp fritt för deras klander då de myndige blifva.»

Det är endast denna lilla anmärkning jag velat göra. Rätts-säkerheten skulle icke blifva minskad genom en förändring i sådan rigtning, men för dem, som behöfva sälja i dylika fall, skulle den blifva af ofantligt stort praktiskt värde, och för att utskottet må komma i tillfälle att taga denna sak i öfvervägande, anhåller äfven jag för min del om återremiss.

Herr Trygger: Jag skulle icke hafva uppträdt igen, om icke herr Afzelius utsträckt sitt yrkande utöfver hvad den förste talaren gjorde. Då jag emellertid har ordet, skall jag be att äfven få besvara hans anmärkningar mot hvad här står om att mannen icke utan hustruns samtycke skulle få afverka skog. Jag kan — åtminstone för min del — omöjligen tolka lagen så, att detta förbud skulle hafva till följd, att, om mannen afverkat, tredje man sedan icke skulle kunna köpa den afverkade skogen. Jag tror, att detta svårligen är en riktig tolkning. Sedan skogen är afverkad, faller den under mannens förvaltningsrätt såsom annan lös egendom, hvilken han har rätt att sälja, och tredje man kan vara fullkomligt lugn i sitt förvärf.

Men en vigtigare anmärkning gjordes, nemligen deremot att, när det är fråga om att upplåta hustruns rätt till tredje man, dertill

skulle fordras hustruns skriftliga samtycke med tvenne vittnen. Herr Afzelius ansåg, att ett dylikt formligt samtycke borde fordras, endast när det gälde föryttring för alltid, men att åter, när det blott vore fråga om upplåtelse för någon tid, afverkning och dylikt, det skulle kunna vara nog, att endast samtycket vore bevisligt. För min del hyser jag en annan uppfattning. Jag anser, att hvad som här föreslagits om att hustruns samtycke skall vara skriftligt i två mäns närvaro just tillkommit för att garantera frivilligheten i hustruns samtycke, och denna frivillighet är för mig af precis lika stor betydelse i det ena fallet som i det andra. För resten heter det i fråga om skogsafverkning, att den blott afser vissa år, men i realiteten äro dylika upplåtelser ofta liktydiga med sjelfva fastighetens föryttrande.

Jag har icke något yrkande att göra.

Herr Afzelius: Jag vill icke trötta kammaren med en diskussion om rätta tolkningen af denna nya lagbestämmelse. Jag böjer mig naturligtvis för den tolkning, herr Trygger, såsom upphöfsman till densamma, gifvit, men för egen del skulle jag icke kunna tolka den på annat sätt än jag nämnt.

Men hvad som för mig är lika viktigt är frågan om nödvändigheten af det *skriftliga* samtycket och de två vittnena. Herr Trygger säger, att detta stadgande är nödvändigt såsom garanti för samtyckets frivillighet. Hvad menar man då med att hustruns samtycke är frivilligt? Menar man dermed, att mannen icke tagit henne för hufvudet, satt pennan i hennes hand och sagt: se der, skrif under! ja, då innebär nog stadgandet om dessa två vittnen en viss garanti; men för sådana fall tror jag icke att vi behöfva skriva lagen. Menar man deremot verklig frivillighet, så att icke ens något *moraliskt* tvång får hafva egt rum från mannens sida, hvartill tjena då dessa två män? Innebär det någon garanti för sådan frivillighet, att mannen har två vittnen med sig, när hustrun verkligen skrifer under? Hvem vet hvad som ligger der bakom? Deremot innebär detta stadgande, såsom jag framhållit, den allra största fara för tredje man. Ty sedan han väl afverkat skogen och nedlagt stora kostnader derpå, så upptäckes det, att t. ex. det ena vittnet var jäfvigt eller att det är något annat formfel; och då är skadan hans.

Jag yrkar fortfarande återremiss af denna paragraf.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att under öfverläggningen endast yrkats, att den nu föredragna paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare på densammans återförvisning; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

3 §.

Godkändes.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*
(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.

10 kap. 2 §.

(Forts.)

Herr Unger: Under åberopande af justitierådet Carlsons yttrande som jag nyss uppläste, och då, på sätt jag nämnt, i skillnaden mellan fast och lös egendom nu mera är utjemnad, men deremot kunna uppstå ännu större orättvisor genom att göra fast egendom i stad till enskild egendom lika som förhållandet nu är med fast egendom på landet, samt då man nu icke är i tillfälle — om man skall gå den vägen — att få detta utsträckt äfven till lös egendom, yrkar jag för min del afslag å den föredragna paragrafen.

Herr Trygger: Jag skall be att få yrka afslag å utskottets förslag.

Enligt min åsigt bör all egendom, som är ärfd eller öfver hufvud taget genom benefikt aftal förvärfd, vara enskild liksom ock den före äktenskapet eljest förvärfda egendomen, den må sedan vara af hvad beskaffenhet som helst. Deremot bör familjens intresse tillgodoses derigenom, att afkastningen, likasom frukten af makarnes arbete, blir gemensam egendom. Jag hade således önskat, att lagen gått i denna rigtning. Nu har, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, utskottet i sitt förslag utsträckt området för den enskilda egendomen så, att fastighet i stad skulle blifva enskild egendom under samma vilkor som förut fastighet på landet. Detta är ju, kunde man säga, ett steg i den rigtning, som jag anser vara den rätta, men enligt min åsigt är det ett godtyckligt steg och egnadt att öka den godtycklighet, som redan finnes på grund af nu gällande bestämmelser. Antingen skall all egendom vara gemensam eller skall den egendom, som jag nyss nämnde, vara enskild. Enligt nu gällande rätt hafva vi ett undantag för fastighet på landet. Det kan ju icke vara tal om att ändra detta, ty dermed är ett särskildt förhållande. Fastighet på landet utgör nemligen grunden för en verksamhet och kan alls icke likställas med fastighet i stad. Fastighet i stad har, i stort sedt, ingen särskild karakter, som utmärker den i detta fall framför lös egendom i allmänhet. Nu kunde man säga, att man genom att utesluta giftorätten i fast egendom i stad kompenserar den godtycklighet, som kan uppkomma derigenom, att fast egendom på landet är enskild egendom, om den ene maken nemligen har fast egendom i stad och den andre på landet. Men i allmänhet tror jag, att man kan säga, att äktenskap på landet ingås mellan folk från landet, och i städerna mellan folk från städerna. Enligt förslaget blir det således den ökade godtyckligheten, att när i stad den ena maken har fast egendom, så får han behålla den såsom enskild egendom och får giftorätt i den andras lösa, men denne får finna sig i att blifva utan giftorätt i den andres fasta egendom. Detta förefaller mig betänkligt. Då synes det mig bättre att vänta, till dess den allmänna meningen blir benägen för en förändring i den rigtning jag antydt, der man står på en principiell och icke på en godtycklig ståndpunkt.

Jag yrkar derfor afslag å så väl Kongl. Maj:ts som utskottets

förslag i denna punkt, och att således nuvarande lag måtte få förblifva oförändrad.

Herr statsrådet Annerstedt: Det är ett gammalt yrkande, som blifvit framställt vid behandlingen af frågan om ändringar i vår äktenskapsrätt, att fastighet i stad skall i afseende å giftorätt blifva likställd med fastighet på landet. Det var nemligen, såsom herrarne väl känna, gamla lagkomitén, som framställde detta förslag. Lagkomitén fäste nemligen uppmärksamheten derpå, att det hufvudsakligen var på grund af historiska förhållanden, som hittills inom vår rätt gjorts denna skilnad mellan fastighet på landet och fastighet i stad, beroende af de olika rättskällor, som i detta hänseende legat till grund för 1734 års lag, men att förhållandena numera inom landet utvecklade sig derhän, att samma skäl, som tala för fastighet på landet, ärfd eller före äktenskapet förvärfd, bör vara enskild egendom, samma skäl kunna åberopas till förmån för att fast egendom i stad skulle vara underkastad samma regler. Nu har visserligen den föregående talaren sagt, att detta skulle vara ett godtycke, men det är svårt att förstå att så skall vara förhållandet, så snart man icke godkänner den grundsats, som jag misstänker att icke heller denne talare, när det är fråga om lagstiftning, kan i praktiken genomföra, nemligen att hela lagstiftningen inom ett visst område skall utslutande vara grundad på en enda princip och ifrån denna princip kunna förklaras och härledas. Vore detta förhållandet, så vore lagstiftningskonsten ganska enkel. Men beklagligen är det icke så, utan inom hvarje lagstiftningsområde gäller, att man är tvungen att utgå från flera principer, och att svårigheten just är att kunna sammanjemka dessa, så att resultatet blir godt och riktigt. Den föregående talaren har framhållit, att det vore nödvändigt, att äfven den lösa egendom, som ärfdes eller före äktenskapet förvärfdes, skulle vara enskild, och han fäste uppmärksamheten derpå, att det vore obilligt, att en person, som hade i äktenskapet infört lös egendom, finge finna sig i att den blefve gemensam, under det att medkontrahenten kunde hafva fast egendom, och den skulle vara enskild. Men han glömde dervid att omnämna, att vi hafva i vår rätt ett institut, som heter äktenskapsförord, och att således en kontrahent, som icke vill finna sig i detta förhållande, icke behöfver vidtaga annan åtgärd än att upprätta ett äktenskapsförord. Man kan icke längre häremot göra den invändningen, att äktenskapsförord äro för båda kontrahenterna så obehagliga och motbjudande, att de blifvande makarne draga sig för att använda detsamma. Erfarenheten visar tvärtom, att detta institut numera icke så sällan kommer till användning, och detta framför allt, då det är behöfligt.

Under sådana förhållanden och då den rättsuppfattning, som fått sitt uttryck såväl i lagkomiténs och äldre lagberedningens lagförslag som i Riksdagens skrifvelse 1884, hvilken sedermera flera gånger blifvit inom Riksdagen uttalad och hvilken redan gjort sig så gällande, att medkammaren fattat beslut i sådan riktning, synes mig innebära ett lämpligt ordnande af hithörande förhållanden, torde det vara allt skäl att nu acceptera äfven denna del af 1884 års riksdags-

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifte-
målsbalken.*

(Forts.)

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.

(Forts.)

skrifvelse och således godkänna Kongl. Maj:ts och utskottets dermed öfverensstämmande förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Leman: Mig synes, att det icke gjort sig något behof gällande att i denna punkt ändra lagen. Då man icke velat konsekvent gå ända derhän att antingen göra all egendom gemensam eller all egendom enskild, så synes det mig åtminstone vara af föga gagn att nu införa ett stadgande om att fastighet i stad skall vara enskild egendom. Som sagdt, något särskildt behof häraf har icke spårats, utan jag tror, att det snarare är resultatet af några teoretiska funderingar. Hvad skulle följderna blifva, om detta blefve lag? Vi antaga t. ex., att i en stad bor en köpman med utestående fordringar till stora belopp, och med mycket penningar placerade i aktier och obligationer. Han gifter sig med en qvinna, som har fastighet i stad. Hon får då giftorätt i hela hans egendom, men han får icke giftorätt i hennes fastighet. Nu säger man, att han kan ju begagna sig af äktenskapsförord. Det är sant, men jag hemställer dock, om icke detta får betraktas såsom ett undantag. Det kan nemligen icke vara regel, och rättvisan fordrar, att makarne skola hafva lika del i hvarandras egendom. Vilja de, att någon egendom skall vara enskild, då kunna de ju göra äktenskapsförord. Det är dock icke så sagdt, att de gerna tillgripa detta medel, åtminstone är det säkert, att många draga sig derför, och det kan därför aldrig blifva annat än ett undantagsförhållande.

För min del instämmer jag med den förste talaren och yrkar afslag.

Herr Dickson: För min del tror jag, att det är ett ganska stort praktiskt behof af att just ordna saken så, att äfven qvinna i stad kan ega någon enskild egendom. Hela lagstiftningen och specielt detta förslag baserar sig just derpå, att qvinnan skall hafva skydd för sin enskilda egendom. Den kan icke tagas i mät för den gäld, som mannen gjort. Om man då icke ordnar saken så, att qvinnan i stad har någon enskild egendom i regeln, så kommer ju lagförslaget endast att medföra fördelar för landets och icke för städernas befolkning. Jag tror, att det just för kvinnorna i städerna är af allra största betydelse att hafva enskild egendom, och jag tror alls icke, att vi komma ända dit att göra all egendom, som är förvärfd före äktenskapet, till enskild egendom. Ty det skulle vålla betydande vanskligheter, beträffande den lösa egendomen, att bestämma hvad som är före äktenskapet förvärfdt. Vid äktenskapsförord bestämmes genom förord hvad som skall såsom enskild egendom anses, och detta specificeras i en förteckning. Men när ett par makar gifta sig, utan att äktenskapsförord ingås, upprättas icke någon förteckning öfver hvardera makens lösa egendom före äktenskapet. Det blir således omöjligt att kunna urskilja hvad de haft för lös egendom före äktenskapet. Annorlunda är det med den fasta, det är lätt att säga på grund af köpebref och lagfartsbevis. Det är stor skilnad mellan fast egendom och lös i detta afseende: det är skilnad mellan att hafva en fastighet och stå antecknad i lagfartsboken och att hafva en aktie

i ett bolag. Jag tror därför, att den föreslagna förändringen är påkallad af ett praktiskt behof.

Herr Trygger nämnde, att fastighet på landet skulle vara grunden för en verksamhet, men det vore icke fastighet i stad. Han menade, antager jag, att jordbrukaren, som sjelf brukar sin egendom, därför är mera bunden vid densamma. Men förhållandet kan ju vara alldeles detsamma i stad, fastigheten der kan ju vara anskaffad för drifvandet af en rörelse, handels- eller fabriksrörelse, som är inrymd i fastigheten och drifves af egaren. Och å andra sidan kan det vara ett motsatt förhållande på landet, eller att egaren icke sjelf brukar sin jord, utan eger den såsom en kapitalplacering.

Då, såsom herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet erinrade, denna lagförändring är begärd af Riksdagen, och då förslaget redan är antaget af Andra Kammaren, får jag hemställa om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Leman: Jag ber om ursäkt att jag nödgas, ehuru blott i några minuter, upptaga kammarens tid.

Med det exempel, som jag nyss anförde, att mannen egde lös egendom och qvinnan fastighet, är det mycket riktigt, som den föregående talaren sade, att denna förändring innebure ett sätt att bereda henne enskild egendom. Men om jag vänder om exemplet, om det är en fabriksägare, hvars hela förmögenhet ligger i fastigheten, och som gifter sig med en qvinna, som har ganska mycken lös egendom, då blir qvinnan sämre ställd, ty mannen får giftorätt i all hennes egendom, men hon får ej giftorätt i hans fastighet. Jag tror därför fortfarande, att man icke vinner mycket med förändringen, utan att det bestående förhållandet i detta fall är det bästa.

Herr Dickson: Om, såsom herr Leman antog, förhållandet är det, att qvinnan har lös egendom och mannen fastighet, så kan detta förhållande väl ordnas, såsom det brukar gå till på landet. Der händer det ju ganska ofta, att en hemmansegare gifter sig med en qvinna, som får penningar i hemgift. Då löses frågan vanligen så, att mannen säljer hälften af sin fastighet till sin fästeqvinna, som sålunda erhåller hälften af fastigheten, och hennes enskilda egendom är tryggad.

Sedan öfverläggningen ansetts, härmed slutad yttrade herr vice talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock att paragrafen skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen vara med öfvervägande ja besvarad.

11 kap.

1 och 2 §§.

Godkändes.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.
(Forts.)*

Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.

3 §.

Herr Hasselrot: Jag har varit något tveksam, om jag borde begära ordet vid föredragningen af denna paragraf eller vid utskottets 4 §. Men då jag tänker framställa yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag i 3 § oförändradt, d. v. s. med tillägg af 2 mom., som utskottet utbytt mot 4 och 5 §§, har jag tillåtit mig att redan nu begära ordet.

Jag har för min del den uppfattning, att det icke är riktigt att undanhålla gift qvinna den rätt till förvaltning af sin enskilda egendom och det skydd i öfrigt för hennes giftorätt i boet, som äro för- enliga med hennes ställning såsom gift qvinna, och jag tror, att Kongl. Maj:t i detta afseende gått ungefär så långt, som vi för när- varande kunna gå. Jag kan således i all hufvudsak instämma i Kongl. Maj:ts förslag, och har jag icke så synnerligt stora anmärkningar att göra mot de förändringar i vissa detaljer, som utskottet föreslagit, hvilka dock, enligt min mening, långt ifrån alla äro förbättringar. Särskildt ber jag emellertid att få protestera mot den förändring, som utskottet här gjort. Det kan i ett äktenskap vara förhållandet, att en hustru har enskild förmögenhet, öfver hvilken hon har förvaltnings- rätt — den må vara större eller mindre —, och att makarne också hafva stor gemensam egendom. Nu har bustrun enligt Kongl. Maj:ts och utskottets förslag rätt att sätta sig i skuld för förvaltningen af sin enskilda egendom, och enligt Kongl. Maj:ts förslag är hon skyldig att för sådan gäld ansvara såväl med den enskilda egendomen som med sin giftorätt i boet, således äfven med den enskilda egendom, öfver hvilken mannen har förvaltningsrätt, dock så att denna sista likasom giftorättsandelen icke kan under äktenskapet utmätas för hustruns enskilda gäld, utan endast står i ansvar för densamma. Nu har utskottet gått ett steg längre och har föreslagit, att hustrun skall endast ansvara med den egendom, öfver hvilken hon har förvaltnings- rätt. Hon slipper således svara med den egendom, hon sjelf eger, men som mannen förvaltar, och att med sin lott i boet betala den den skuld hon gör.

Med hänsyn till tredje man är det af vigt, att här icke sker någon orättvisa. Och det synes mig blifva en orättvisa, att, om hustrun har förvaltningsrätt och under utöfningen af denna sätter sig i en legitim skuld till tredje man, hon dock skall slippa att med viss egendom, som tillkommer henne, svara för denna skuld. Mig synes, både praktiskt och teoretiskt sedt, Kongl. Maj:ts förslag vara att föredraga. Utskottet anför som skäl mot Kongl. Maj:ts förslag, att det skulle inverka menligt på mannens ställning, om hustrun finge sätta sig i skuld under förvaltningen af sin enskilda egendom, och betalning derför framdeles skulle kuuna utkrävas ur egendomen, som af mannen förvaltades. Jag vågar bestrida, att detta kan inverka menligt på mannens kredit; ty först när boet af en eller annan an- ledning upplöses, får en sådan fordran, hvarom här är fråga, göras gällande gent emot egendom, hvaröfver mannen råder. Till dess sitter mannen i orubbad besittning af det gemensamma boet och all enskild egendom, som tillhör hustrun, men mannen förvaltar.

Det kan ur sådan synpunkt ej vara farligt, att enskild fordrings-
egare, som har ostridig fordran hos hustrun, tillerkännes rätt att utfå
den, på sätt Kongl. Maj:ts föreslagit, när egendomsgemenskapen upp-
hör. På sådan grund yrkar jag bifall till jemväl denna paragrafs
andra moment i Kongl. Maj:ts förslag. Och häraf följer, att jag till-
låter mig att yrka afslag å 4 och 5 §§ i utskottets förslag.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*
(Forts.)

Herr Trygger: Den förändring, som utskottet här gjort i Kongl.
Maj:ts förslag, är den viktigaste förändring utskottet deri vidtagit.
Skälet till denna förändring har varit, att man ansett det betänkligt
att utvidga hustruns befogenhet ända derhän, att hon skulle kunna
under äktenskapet skuldsätta icke blott den egendom, som hon själf
förvaltar, utan äfven henne tillhörig enskild egendom, som mannen
förvaltar, ja, rent af makarnes under mannens förvaltning stående
gemensamma bo. Det har framhållits, att det kongl förslaget rådt
bot häremot genom bestämmelsen, att under äktenskapet för sådan
gäld, hvarom nu är fråga, icke kan utmätas annan egendom, än
hustrun själf förvaltar. Således: den egendom, som står under mannens
förvaltning, kan efter det kongl. förslaget icke utmätas för gäld
af ifrågavarande art. Men vid upplösning af äktenskapet eller vid
boskilnad visar sig borgenärernas rätt. För min del anser jag, att,
om man har en skuld, det är precis detsamma, om den för tillfället
kan utkrävas eller först längre fram. Frågan gäller, om hustrun
skall kunna skuldsätta framför allt det gemensamma boet, och detta
har utskottet ansett strida mot den målsmansrätt, som mannen har.
Hustruns förvaltningsrätt är ju undantag, och mannens förvaltningsrätt
hufvudregel. Jag tycker för min del, att det är mera obilligt mot
tredje man, att viss egendom svarar för gälden, men ej får tagas i
anspråk för dess betalning förr än vid en tidpunkt, som beror på
tillfälligheter, och vid hvars inträffande egendomen kanske redan är
förstörd. Då är det mycket bättre för tredje man att veta redan från
början, att hustruns skuld ej betalas med annan egendom än den,
som står under hennes förvaltning, men att den dermed betalas när
som helst. Man vet då, att det blott gäller att skynda sig för att
komma till sin rätt, och vill man ej riskera någonting, fordrar man
säkerhet. Det är just det, som utskottet velat: att hustruns skuld-
sättning, fränsedt obetydligare sådan, skulle blifva en skuldsättning
med pant och ej en generel skuldsättning. Den, som nu anser, att
rätten och möjligheten att skuldsätta sig generelt är en lycka, måste
naturligtvis betrakta den föreslagna begränsningen i hustruns ansva-
righet såsom ett ingrepp i hennes befogenhet. Men den föregående
talaren sökte icke göra gällande denna synpunkt, utan ville tillvara-
taga tredje mans rätt. Från synpunkten deraf tror jag emellertid icke,
att man kan göra någon anmärkning mot utskottets förslag. Ty om
detta blir lag, vet tredje man, hvilken rätt han har, men det vet
han ej, om Kongl. Maj:ts förslag kommer till tillämpning. Han får
då icke genast tillgodonjuta den rätt han betingat sig, och han eger
ej bestämma tidpunkten, då han skall begagna sig deraf.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

(Forts.)

Herr Hasselrot: Endast några få ord för att bemöta hvad den siste ärade talaren anført. Han stälde sig på den ståndpunkten, att det är bättre för tredje man att veta, att han icke får betaldt för sin fordran ur annan egendom än den hustrun förvaltar. Efter det kongl. förslaget har tredje man först och främst samma betalningsrätt som enligt utskottets förslag, eller rätt till betalning, när han vill, ur den egendom, som hustrun förvaltar, men om det kongl. förslaget antages, vet han derjemte, att han, ehuru först när boet upplöses, eger att i händelse af behof för betalning hålla sig till ytterligare såväl hustruns under mannens förvaltning stående enskilda egendom som ock hennes giftorättsandel i det gemensamma boet. Att tredje mans ställning är bättre enligt Kongl. Maj:ts förslag än enligt utskottets, tycker jag sålunda vara alldeles klart. Jag vill dock anföra ett enda exempel. Ett par mycket förmögna makar hafva all sin egendom stående under mannens förvaltning. De hafva rätt stora både gemensamma och enskilda tillgångar. Genom testamentet får sedermera hustrun en temligen stor landtfastighet, in-tecknad till ungefär hvad den är värd, med förbehåll att den skall stå under hustruns enskilda förvaltning. Hon inlåter sig, som en större landtbrukare i allmänhet, i affärer, uppgör kontrakt om leveranser af spanmål och inköp af gödningsämnen m. m. samt gör skuld, såsom en landtbrukare å en större egendom ofta måste. Detta möter ej heller svårighet, ty hennes medkontrahenter hafva sig bekant, att makarne äro mycket förmögna, och fastigheten kan ju vara stor och värdefull, fast hårdt in-tecknad, utan att sådant är allmänt känt. En vacker dag visar det sig emellertid, att under loppet af några år egendomen gått med förlust. De många, till hvilka hustrun under förvaltningen af sin fastighet satt sig i skuld, få dock för betalning af sina fordringar icke hålla sig till annan egendom i makarnes bo än denna fastighet, som är från början öfverin-tecknad. Hela hennes öfriga förmögenhet, såväl hennes enskilda egendom som hennes lott i boet, får hvarken då eller sedan tillgripas för hennes legitima skuld. Sådant orätt mot tredje man undanröjes af Kongl. Maj:ts förslag, men blir ovilkorligen en följd af bifall till utskottets.

Herr Dickson: Jag tror icke, att det enligt utskottets förslag blir någon orätt mot tredje man, ty då denne ingår aftal med hustrun, vet han, att hon ej förbinder sig med annan egendom än den, öfver hvilken hon råder, och han bör således ej taga i betraktande någon annan förmögenhet såsom grundval för den betalning han betingar sig. Jag har visserligen själf till en början omfattat Kongl. Maj:ts förslag i denna del; men då jag funnit, att det ej är möjligt att få det antaget, har jag anslutit mig till utskottets uppfattning. 3, 4 och 5 §§ äro antagna af Andra Kammaren, och jag tror icke att det skall vara möjligt att åstadkomma någon sammanjemkning, i händelse kamrarne härutinnan skulle stanna i olika beslut.

På denna grund ber jag att få yrka bifall till den ifrågavarande paragrafen, sådan utskottet föreslagit den.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på föreliggande paragraf yrkats, dels

att densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af herr *Hasselrot*, att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, Kongl. Maj:t föreslagit.

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

Sedermera gjordes propositioner jemlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af paragrafen i enlighet med utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

4 §.

Godkändes.

5 §.

Herr Unger: På skäl, som jag anført i min reservation, vill jag hafva en ändring i förevarande paragraf. Utskottet har föreslagit följande lydelse deraf. »För gäld, som hustrun i andra fall än nu sagda äro i äktenskapet gjort, svare endast egendom, hvaröfver hon eger råda». Efter min mening bör i stället för orden: »hvaröfver hon eger råda» i paragrafen införas: »hvaröfver hon egde råda, när gälden gjordes».

Som jag emellertid kan förstå, att kammaren icke är beredd att vidtaga denna ändring nu, ber jag att i nämnda syfte få yrka återremiss af paragrafen.

Herr Dickson: Under diskussionen här förut har ju redan utredts, att det ej gerna låter sig göra att binda fordringsrätten vid den egendom, hustrun eger, då gälden göres, utan att det är nödvändigt att låta en annan tidpunkt vara afgörande för frågan med hvilken egendom hustrun skall svara. Lämpligaste tidpunkten är otvifvelaktigt tidpunkten för bodelningen. Då finnes bouppteckning, som angiver hvilken egendom finnes i boet. Och med den då i boet befintliga egendom, hvaröfver hustrun eger råda, bör hon svara för gäld af nu ifrågavarande slag, vare sig hon hade denna egendom då gälden gjordes, eller hon förvärfvat den sedermera. Ty, förmögenhetsdelar må hafva förbyttts, det sker genom tillämpning af sådan ansvarighet ändock ingen orätt. Det är ju fortfarande väsentligen samma egendom, äfven om delar deraf förbyttts.

Jag yrkar bifall till paragrafen, sådan den af utskottet föreslagits.

Herr statsrådet Annerstedt: Äfven jag får yrka bifall till 5 §, sedan kammaren förut antagit 3 § i 11 kap. Den förändring af 5 §, som den förste talaren förordat, skulle, så vidt jag förstår, i praktiken medföra högst betydliga svårigheter. Ty om, sedan hustrun utfärdat en skuldsedel, några år förgått, huru då utreda i fråga om penningar och fordringar och hvad hon för öfrigt då kan hafva i boet, hvilken egendom hon hade, när skulden gjordes? Detta, föreställer

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*

jag mig, skall vid tillämpningen visa sig alldeles omöjligt. Och jag tror därför, att med den antagna grundsatsen ifrågavarande bestämmelse ej gerna kan få annat utseende, än den har i 5 § efter utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som derunder framstälts, propositioner, först på godkännande af föreliggande paragraf samt vidare på densammas återförvisning; och förklarades den förra propositionen, hvilken upppeades, vara med öfvervägande ja besvarad.

6 och 7 §§.

Godkändes.

§ 8.

Herr Dickson: Den reservation, jag anmält vid 8 §, åsyftar, att ur densamma skola uteslutas orden: »eller till förbättring af ena makens enskilda egendom använd», och att i stället skall i paragrafen upptagas andra momentet af motsvarande paragraf i Kongl. Maj:ts förslag: »Finnes vid bodelning samfäld egendom vara använd till sådan förbättring af ena makens enskilda egendom, som ej är att räkna till dess underhåll och skötsel, gifve ock den make af sin giftorätt och enskilda egendom vederlag, beräknad efter andra makens giftorätt i hvad mot värdet af förbättringen svarar». Jag tillåter mig påpeka, att detta Kongl. Maj:ts förslag varit underställt högsta domstolens granskning, utan att vid den senaste granskningen någon anmärkning deremot gjordes. Derför torde det ej finnas för djerft att nu yrka bifall till reservationen, då lagtexten förut granskats af högsta domstolen och återremiss vid sådant förhållande väl ej är behöflig.

De skäl, jag har för min reservation, äro två. Det ena är, att, då det gäller att införa denna grundsats om vederlag för förbättring af ena makens enskilda egendom i vår lag, det ej är lämpligt att låta den ingå så naken, som den förekommer i utskottets förslag, utan efter mitt förmenande är det nödvändigt att acceptera den, sådan Kongl. Maj:t föreslagit den, nemligen sådan, att den kommer att uttryckligen gälla allenast förbättring, som ej är att räkna till underhåll och skötsel. I utskottets motivering heter det, att hvad som nedlägges å egendomen för dess underhåll och skötsel ej lär kunna hänföras till förbättringar. Detta lär väl ändock kunna vara fallet. Om en egendom under 10 à 20 år skötes väl till häfd och byggnader, skall den ofta blifva väsentligt förbättrad under tiden. Men sådan förbättring, som göres med egendomens egen afkastning, om den underhålles så, som en förständig man skall underhålla sin egendom, bör naturligtvis ej föranleda till något vederlag. — Det är också svårt att bestämma, hvad som blifvit utbetaldt från samfälda boet till egendomens förbättring. Det är ju möjligt, att någon bokföring egt rum. Den skulle väl då hafva förts

af mannen. Mot honom må ju de dervid upprättade böckerna ega vitsord. Men för honom mot hustrun kunna de omöjliga hafva vitsord. Jag tror därför, att det är lämpligt och praktiskt att, som Kongl. Maj:t föreslagit, låta vederlaget beräknas efter värdet af förbättringen. Jag föreställer mig, att den erforderliga utredningen då kan lättare åstadkommas.

Jag ber fördenskull att få yrka bifall till min reservation.

Herr Trygger: Jag beklagar, att jag skall behöfva uppträda ännu en gång och trötta herrarne. Men det gäller att anföra skälen för utskottets förslag.

I det kongl. förslaget 6 § har undantag gjorts från en princip, som det kongl. förslaget i nästa paragraf sjelft godkänt och öfver hufvud taget utgått ifrån. Principen är nemligen, att, i fall egendom af viss beskaffenhet blifvit använd till förbättring af egendom af annan art, i hvad angår förmögenhetsrättsförhållandet makarne emellan, hvad som blifvit sålunda användt skall ersättas. I 6 § är fråga om, att gemensam egendom blifvit använd till förbättring af ena makens enskilda egendom. I nästa paragraf är fråga om, att ena makens enskilda egendom blifvit använd till förbättring af den andra makens enskilda egendom. Nu synes det mig, att principen bör vara densamma, så att, då gemensam egendom blifvit använd till förbättring af ena makens enskilda egendom, ersättning skall utgå efter samma grund, som då ena makens enskilda egendom blifvit använd till förbättring af den andras enskilda, d. v. s. ersättning skall gifvas för det använda eller, när fråga är om gemensam egendom, giftorätt i det använda. Men i Kongl. Maj:ts förslag göres en skilnad. Der säges, att om gemensam egendom användts till förbättring af ena makens enskilda egendom, denna make skall ersätta icke den andra makens giftorätt i hvad som blifvit användt, utan den andra makens giftorätt i hvad mot värdet af förbättringen svarar, och detta därför, att det är lättare att ådagalägga förbättringens värde än att visa, hvad som blifvit användt. För min del anser jag, att det är riktigare, att ersättningen beräknas efter hvad som blifvit användt än efter förbättringens värde. Kanske den s. k. förbättringen ej har något värde alls; och skall den andra maken då ej få någon ersättning? Det vore ju obilligt. Och för öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på en annan sak. De fall, då ett dylikt vederlag företrädesvis kommer att få praktisk betydelse, är i fråga om fastighet och särskildt i fråga om fastighet på landet. Nu är det emellertid i fråga om fastighet och särskildt jordbruksfastighet alldeles omöjligt att konstatera, huruvida fastigheten är förbättrad eller icke förbättrad, såvida man icke, innan man vidtog de åtgärder, som skulle hafva medfört förbättring, hållit syn på fastigheten för att konstatera dess beskaffenhet, innan medel nedlades på densamma. Derfor gäller ju hos oss i fråga om arrendators skyldighet att erlægga husröta, att, i fall tillträdessyn icke hållits, arrendatorn icke behöfver erlægga någon husröta, så framt det icke finnes uttrycklig bestämmelse derom i kontraktet; ty man kan visserligen säga, hurudan fastigheten är i närvarande stund, men man kan icke säga, hurudan

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.*
(Forts.)

den varit förut. På samma sätt här: ersättning skulle icke kunna erhållas, om man icke kunde bevisa, hvad som vore förbättringens värde. Men maken lär väl ej, då han lägger ned gemensamma medel på sin eller andra makens enskilda egendom, genom syn konstatera den senare egendomens värde för tillfället.

Under sådana förhållanden: då ifrågavarande stadgande i Kongl. Maj:ts förslag är i praktiskt afseende olämpligt samt stridande mot den princip, som godkänts i nästa paragraf, ber jag att få yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan i förevarande del.

Herr Afzelius: Endast ett par ord för att klargöra, hvarför jag ansluter mig till herr Dicksons mening och Kongl. Maj:ts proposition.

Det kan ju ligga en viss teoretisk beviskraft i hvad herr Trygger anförde. Men deremot vågar jag påstå, att det enda rigtiga, praktiskt sedt, är att följa Kongl. Maj:ts proposition härvidlag. Hvem är det nemligen, som träffas af vederlagsrätten? Jo, det är hufvudsakligen mannen. Han skall vara underkastad den på grund af sin förvaltningsrätt. Men är det verkligen lämpligt att säga till honom: vi skola taga vederlag af er intill yttersta skärfven, därför att Ni på den här fastigheten verkställt ett förbättringsarbete, som ej betalat sig, i ty att fastigheten finnes ej hafva förbättrats med hela det belopp, Ni lagt ned på den? Är det väl riktigt att så kontrollera förvaltningen af en jordbruksfastighet? Jag tror, att det göres många dyrbara förbättringsförsök, som man anser sig icke kunna underlåta, ehuru man icke på förhand kan säga, om de skola betala sig. Vederlagsrätten är ej afsedd för sådana fall. Vederlagsrätten innebär, så vidt den hör under denna paragraf, att hvad af gemensam egendom öfverflyttats till ena makens enskilda egendom icke får af denna make behållas, utan skall återbäras så, att den ene maken ej blir rikare på den andres bekostnad. Men vederlagsrätten får ej tillämpas så, att förvaltaren blir fattigare på hvad han gjort, om det icke kan rubriceras såsom »vällande eller förgörelse». Detta är ett skäl. — Dessutom leder utskottets förslag till högst märkvärdiga konsekvenser i annat afseende: Hustrun har t. ex. en enskild fastighet, som förvaltas af mannen; denne gör ett invallningsföretag, som misslyckas; men hustrun får i allt fall till fördel för mannen ersätta allt, hvad invallningsföretaget kostat — detta företag, som ej hon gjort, utan mannen. Detta är en konsekvens, som jag för min del ej skulle vilja vidkännas.

Jag yrkar därför bifall till herr Dicksons reservation.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas oförändrad, dels ock, af herr *Dickson*, att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i hans beträffande denna paragraf afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen i oförändradt skick samt vidare på bifall till nyssnämnda

yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

9 och 10 §§.

Godkändes.

11 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Denna paragraf har blifvit af Andra Kammaren till utskottet återremitterad på den grund, att hvad deri stadgas icke är någonting annat, än hvad redan förut i 9 § innehålles. Det är sålunda önskvärdt, att utskottet får sättas i tillfälle att verkställa en omredigering af ifrågavarande delar i förslaget, så att, derest utskottet finner något tillägg till 9 § behöfligt, ett sådant må föreslås, men 11 § uteslutas.

Jag yrkar alltså återremiss af förevarande paragraf.

Herr Dickson: Då Andra Kammaren återremitterat paragrafen, finner jag intet att invända mot yrkandet på återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna paragrafen endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen samt vidare på densammes återförvisning; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

12 § och kapitelöfverskriften.

Godkändes.

Slutmeningen.

Herr Leman: Om någonsin en lag är till icke endast för jurister utan för menige man, är det väl denna lag. Det synes mig därför, att allt hvad der står bör vara så klart och tydligt som möjligt. Nu lyder öfvergångsstadgandet så här: »Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899; dock skall hvad i 10 kap. 2 § finnes stadgad icke gälla i afseende å äktenskap, som före nämnda dag blifvit ingånget.» Jag är förvissad om, att de flesta, som icke äro jurister, skola deraf draga den slutsats, att allt öfrigt i lagen skall tillämpas å äktenskap, ingångna före den 1 januari 1899. Härom säger nu visserligen utskottet på sid. 42: »I afseende å bestämmelsen rörande den föreslagna lageus trädande i kraft vill utskottet erinra, att hvad nämnda bestämmelse innehåller angående tillämpningen af de nya stadgandena i 10 kap. 2 § giftermålsbalken icke bör föranleda den slutsats, att

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af giftermålsbalken.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
målsbalken.*
(Forts.)

öfriga i den nya lagen gifna föreskrifter städse skulle ega tillämpning å personer, som före den 1 januari 1899 ingått äktenskap. Att, der något särskildt rättsförhållande före nämnda dag uppkommit vare sig mellan makar inbördes eller mellan dem och tredje man, detta förhållande bör bedömas efter äldre lag, följer af allmänna grundsatsar och är uppenbarligen i förslaget åsyftadt.» Men jag vädjar till utskottet: om det verkligen är åsyftadt, som utskottet sålunda angifvit, vore det då ej klokare att utsätta det i lagen? Jag vill anföra ett exempel, nu öfver 50 år gammalt. När 1845 års förordning om förändring i giftorättsbestämmelserna tillkom, stod ej heller i den något tydligt öfvergångsstadgande. Och hvad blef följden? Jo, att under några år än den ena, än den andra åsigten tillämpades i fråga om, huruvida 1845 års förordning gälde beträffande äktenskap, ingångna före dess utfärdande. Detta gjorde, att Kongl. Maj:t måste genom kungörelse den 6 oktober 1848 förklara, att genom nämnda förordning någon rubbning icke skett i makars rättigheter och skyldigheter i bo uti de äktenskap, hvilka vore ingångna förr, än samma förordning blifvit till efterlefnad kungjord. Jag befarar, att lätt sådant kan blifva af nöden äfven i fråga om den nu förevarande lagen.

Jag hemställer därför, om icke åt öfvergångsstadgandet må gifvas större tydlighet, och anhåller i sådant syfte om återremiss derpå.

Herr statsrådet Annerstedt: Just i det afseende, som den siste talaren framdrog såsom ett exempel, innehåller ju den föreslagna lagen en sådan bestämmelse, som af talaren åsyftades, nemligen i slutorden: dock skall hvad i 10 kap. 2 § finnes stadgadt icke gälla i afseende å äktenskap, som före nämnda dag blifvit ingånget, d. v. s. före den 1 januari 1899, då lagen skall träda i kraft. Ihågkommas bör, att 10 kap. 2 § är det enda stadgande i denna lag, som förändrar giftorättsförhållandena.

Hvad deremot frågan om öfvergångsbestämmelser i andra afseenden vidkommer, må nämnas, att högsta domstolen mångfaldiga gånger, då dylika bestämmelser förekommit i dit remitterade lagförslag, vid granskning af dessa just anmärkt, att sådana särskilda öfvergångsbestämmelser, som varit vidhängda förslagen, långt ifrån att vara nyttiga tvärtom vore felaktiga, då man till följd af hvad som föreslagits kunde e contrario draga slutsatser, som ej vore berättigade. Desutom är den grundsats, som den föregående talareu åberopade, numera i praxis så allmänt erkänd, att ett dylikt uttryckligt stadgande icke vidare kan vara af behovet påkalladt.

Jag vågar därför yrka bifall till öfvergångsstadgandet, sådant det föreligger.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af nu förevarande del af lagförslaget samt vidare på densammas återförvisning; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Herr Dickson: Då några paragrafer i lagförslaget återremitterats, anser jag mig böra föreslå, att jemväl utskottets nyss föredragna hemställan måtte till detsamma återremitteras.

Efter härmed slutad öfverläggning visades utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan åter till utskottet.

Punkten 2.

Herr Leman: Jag anhåller om ursäkt, att jag åter tager till ordet, men det förefaller mig, att utskottet gjort i denna punkt en för den allmänna krediten ytterst farlig ändring i Kongl. Maj:ts förslag. Genom denna lag har gjorts den ändring, att mannen skulle kunna förordnas till god man för hustrun, då hon är för »vanvett, slöseri eller andra orsaker ur stånd att vårda gods sitt.» Kongl. Maj:t har dervid ansett, att för gode mannen skall gälla hvad om förmyndares förvaltning, redovisning och ansvarighet finnes föreskrifvet. Men utskottet har icke varit nöjdt dermed, utan tillagt: »och skall hvad lag stadgar angående förmånsrätt för omyndigs fordran hos förmyndare jemväl ega tillämpning i afseende å hustruns fordran hos gode mannen»; alltså äfven i det fallet, att gode mannen är hennes egen man.

Jag tror, att detta skall gifva anledning till mycket bedrägeri, då icke någon bestämd orsak skulle behöfva uppgifvas, för att hustrun skall förklaras omyndig. Man kan tänka sig, att mannens affärsställning är dålig och att han behöfver hustruns penningar. De komma då öfverens, att hon måtte förklaras omyndig. Sedan löper *hon* den minsta risken, ty vid konkurs har hon förmånsrätt framför mannens andra, icke förmånsberättigade borgenärer.

Utskottet har insett detta, då det säger på sid. 42: »Utskottet anser sig likväl böra omnämna, att någon tvekan inom utskottet förspotts, huruvida den sålunda ifrågasatta förmånsrätten borde inträda jemväl, då uppdraget att vara god man anförtratts åt mannen. Det har nemligen framhållits, att sådant till äfventyrs kunde gifva anledning till det missbruk, att makarne i samråd utverkade förordnande för mannen i ändamål, att han på grundvalen af hustruns tillgångar skulle utan risk kunna inlåta sig i affärsspekulationer. Då utskottet emellertid trott det kunna med fog förväntas, att domstolarne vid tillämpningen af den föreslagna föreskriften skola tillse, att mannen ej varder till god man förordnad i andra fall, än då hans solvens står utom tvifvel och missbruk af nyss antydda art ej kan misstänkas, har utskottet ansett tillräckligt skäl ej föreligga att stadga något undantag från regeln om hustruns förmånsrätt.»

Hur är det möjligt för domstolen att bedöma mannens solvens,

*Lagförslag
angående
ändring i
vissa delar
af gifter-
mälsbalken.
(Forts.)*

*Lagförslag
angående
ändrad
lydelse af
19 kap. 4 §
ärfdabalken.*

*Lagförslag
angående
ändrad
lydelse af
19 kap. 4 §
ärfdabalken.* om han t. ex. är köpman, men icke är lagsökt eller i konkurs. Han kan likväl hafva dåliga affärer, men detta är omöjligt för domstolen att bedöma. Det är icke rimligt att lägga på domstolen en sådan börda.

(Forts.)

Mig synes, att hustrun, om hon är sui juris, bör vara likställd med andra borgenärer. Har hon det förtroendet till mannen, att hon vill hafva honom till förmyndare, då må det vara en förtroendesak, men då skall hon också renoncera från sin förmånsrätt. Då ställer man »kyrkan midt i byn.» Jag har icke något emot hennes förmånsrätt, i fall annan person än hennes man utses till hennes gode man.

Mig synes, att man borde insatt något sådant, som att hvad lagen stadgar angående förmånsrätt för omyndigs fordran hos förmyndare gälle jemväl i afseende å hustrus fordran hos gode mannen, der denne icke är den omyndiges make.

För att utskottet må få taga detta under öfvervägande, anhåller jag om återremiss å punkten.

Herr statsrådet Annerstedt: Den anmärkning, som den siste talaren framställt mot utskottets förslag, synes mig icke böra af kammaren godkännas, ty genom ett sådant godkännande skulle man, för den händelse mannen blefve förvaltare af hustruns egendom, omintetgöra allt det skydd derför, lagstiftningen afser att skapa. Det är tydligt, att om icke en sådan förmånsrätt egde rum och mannen sattes att förvalta hustruns enskilda egendom, så kunde han genom ett vårdslöst handbafvande af hustruns affärer omintetgöra det skydd för hustruns enskilda egendom för mannens gäld, som lagen afser att gifva. I nu förevarande fråga finnes det enligt min upplåtning endast två vägar att gå, antingen den väg, utskottet föreslagit, eller också att bestämma, att ovillkorligen någon annan än mannen skall förordnas till god man under förmyndareansvar. I samma stund man tillåter mannen att få ett sådant förordnande, är en dylik förmånsrätt ofafvislig. Mig förefaller, att goda skäl tala för att bibehålla mannen vid rätten att kunna utses till god man för hustrun, då jag tänker på den hela mängd af små bon i vårt land, der hustrun blott har obetydlig egendom att förvalta och det skulle vara förenadt med opropotionerliga kostnader, om en annan än mannen förordnades till god man. För alla sådana fall är det ju naturligt, att mannen får förordnandet, och jag betvivlar heller icke, att så blir förhållandet på landsbygden. Men när man tänker på städerna, der det finnes större och förmögnare bon, måste jag lika med utskottet förutsätta, att domstolen icke till förvaltare af hustruns egendom sätter eu man, hvars affärsställning är rubbad. Och skulle detta ske, är det icke farligare för borgenärerna än i fråga om ett annat förmynderskap. Mannens ansvar är lika, då hustrun är myndlingen, som då en annan person är hans myndling. För hvarje år får han afgifva ordentlig redovisning till öfverförmyndaren, och om dess innehåll kan i händelse af behof borgenärerna taga kännedom. Derför föreställer jag mig, att kammaren bör godkänna utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Rudebeck: Med åberopande af hvad jag beträffande denna bestämmelse anförde, då jag förra gången yttrade mig, och ytterligare betonande det olämpliga i bestämmelsen, ber jag att få yrka afslag å densamma. Jag vill ock tillägga, hurusom stadgandet, det hustrun skall ega förmånsrätt för fordran hos mannen, synes mig i hög grad betänkligt och medföra afsevärda missförhållanden.

*Lagförslag
angående
ändrad
lydelse af
19 kap. 4 §.
ärfdabalken.
(Forts.)*

Herr Unger: Jag anhåller få tillkännagifva, att jag, på de skäl, jag anført i min reservation och förut i dag här i kammaren, yrkar afslag å punkten.

Herr Dickson: På de skäl, jag haft äran redan anförda, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förvarande punkt yrkats: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att utskottets hemställan skulle afslås; och 3:o) att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits återremiss, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad första särskilda utskottet hemställt i punkten 2 af sitt utlåtande n:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—29;

Nej—72.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Herr Unger: Jag har redan förut i dag yttrat mig om detta stadgande: »dock att föreskriften om gäldenärens instämmande ej skall å andra maken lämpas.» Jag har redan sagt, att det skulle

*Lagförslag
angående
ändrad
lydelse af
70 §
utsöknings-
lagen.*

*Lagförslag
angående
ändrad
lydelse af
70 §
utsöknings-
lagen.* derigenom åstadkommas, att man skulle döma angående mannens rätt, honom ohörd, ty det är en rätt för honom att få sin gäld betald ur boet, om det ej möter laga hinder. Då jag icke vill vara med om den första lag, hvarigenom s. k. domvilla skulle legaliseras, yrkar jag afslag å föredragna punkten n:o 4.

(Forts.)

Herr Trygger: Det lärer icke gå för sig att stryka den här föreslagna paragrafen, ty då står man utan bestämmelse, och den omständigheten, att andra maken icke skall instämmas, står i samband med makarnes ömsesidiga ställning i äktenskapet. Annorlunda, då äktenskapsskilnad skett. Bli fråga der om sådant undantagande, innan skifte egt rum, så gäller den vanliga regeln enligt 69 § utsökningslagen, men för öfrigt fäster jag uppmärksamhet derpå, att det icke torde finnas något hinder för den make, som är gäldenär, att i målet uppträda såsom mellankommande part. Här är endast bestämdt, att han icke behöfver instämmas, men detta synes icke hindra, att han kan uppträda såsom mellankommande part och göra ett med borgenären, i fall han anser den andra maken obehörigen vilja undantaga egendom vid utmätning.

Jag yrkar bifall till punkten.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag anhåller få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att hvad som här är föreslaget derom, att den andra maken icke behöfver instämmas, icke är någon nyhet, utan finnes uttaladt redan i nu gällande boskildnadslag § 16.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jemlikt derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare på afslag derå; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

*Lagförslag
om
boskildnad.*

Punkten 6.

Utskottets förslag till lag om boskildnad.

I afdelningen.

1 §.

Herr Moberg: Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet yttrar vid den föreliggande propositionens behandling hos Kongl. Maj:t, att för beredande åt hustru af lättadt tillfälle till boskildnads erhållande genomgripande ändringar måst genomföras i nu gällande boskildnadslag. Ja, detta är ju fullt riktigt, men frågan är den huruvida önskligt är att inrymma ett sådant lättadt tillfälle, som lagför-

slaget medgifver, hvarför, då statsrådet vidare tillägger i fråga om 1 § och dess bestämmelser, att medgifvandet för makarne att häfva den legala egendoms gemensamheten »svärligen kunde sägas ur principiel synpunkt innefatta något mot vår rättsåskådning stridande», det torde kunna ifrågasättas, om eu hvar vill häri med statsrådet instämma. Jag medgifver visserligen att en sådan rättsåskådning finnes, men jag medgifver icke, att de, som framföra denna åskådning, äro berättigade att allena få anses vara målsmän för den rätta åskådningen. Tager man nemligen hänsyn till hvad åtskilliga föreningar, såsom föreningen för gift qvinnas eganderätt, vilja göra gällande, tager man vidare hänsyn till den allmänna tidsströmningen, som i mannen endast ser hustruns förtryckare, hvarifrån angeläget är, att hon så mycket som möjligt bör lösgöras, tager man slutligen hänsyn till de många, som i de civila rättsformer, hvarmed man omgärdat äktenskapet för att bevara detsamma enligt dess idé, endast se ett onödigt förtryck för hustrun, då är för visso bestämmelsen i 1 § enlig med en sådan rättsåskådning. Men om man deremot aktar uppå ej mindre den historiska grunden för boskilnadslagen än äfven den hos våra förfäder och lyckligtvis ännu i våra dagar hos mången bevarade uppfattningen, att, såsom redan förut i dag blifvit yttrad, äktenskapet icke är blott ett bolag, hvars bolagsregler endast skola afse att skydda den ene maken mot den andre, utan att äktenskapet har en högre, ädlare och betydelsefullare uppgift än att från början vara en härd för kampen om mitt och ditt, då torde det möjligen varda en annan åskådning om lämpligheten af 1 § och den nya æra i äktenskapets historia, som dermed skall invigas. Man kan ju icke förneka, att de ändringar i förut varande förhållanden, som innefattas i § 1, äro af den högsta betydelse och af genomgripande art, ty om äfven den nu gällande lagen tillåter, att den ene maken kan i boet införa enskild egendom, om den vidare tillåter hustrun att, när mannen genom disqualifikation för målsmanskapet eller på grund af andra omständigheter anses olämplig derför, vinna boskilnad, så är väl steget derifrån och till det steg, 1 § innehåller, att såväl mannen som hustrun kan »vinna boskilnad, när de derom ense äro,» högst betydligt. Jag kan nemligen för min del icke finna annat, än att, om än gemensamhet i äktenskapet må anses *de jure* fortfarande förefinnas, man kan säga, att denna gemensamhet är *de facto* upphäfd när makarne, så snart de derom äro ense, kunna vinna boskilnad. Och jag tror, att denna begäran många gånger skall blifva, såsom det träffande blifvit sagdt, bevis på enighet i oenigheten. Enigheten framträder visserligen i den till rätten ingifna ansöknigen, men huru denna enighet vunnits, hvilka strider, som utkämpats i äktenskapet, i händelse den ena maken velat boskilnad, men icke den andra, derom talar handlingen till rätten ingenting, den täljer endast om det syftsmål, som afses, nemligen att vinna en sådan rätt, som i 1 § medgifves. Jag tror visserligen icke, att i *förstone* boskilnadsansökningarna skola varda så många, utan att i början de skola företrädesvis förekomma, när mannen för sina operationer gent mot borge-närerna finner önskligt, att i äktenskapet finnas två juridiska personligheter, men efter hand, när man närmare blifvit förtrogen med lagen och dess syfte att utgöra ett skydd mot det af mannen enligt för-

Lagförslag
om
boskilnad.
(Forts.)

menande öfvade förtrycket mot hustrun, är jag öfvertygad om, att de unga fruarna särskildt med de läror, som nu spridas, snart börja finna det i sin ordning att hafva boskilnad i äktenskapet, för att erhålla den förmåligare ställning, som ju skall beredas dem, särskildt derigenom, att de kunna göra skulder. När den ena hustrun kommit till denna afundsvärda ställning, skall hon icke underlåta att underrätta den andra om, huru behagligt och förmånligt det är att hafva sitt eget bohag och sina egna affärer, och att det för öfrigt numera, för att bevara qvinnans betydelse i äktenskapet, icke kan vara comme il faut, att qvinnan har en så underordnad ställning som i forna dagar, hvarför hon ock bör ådagalägga både för mannen och för allmänheten, att hon visst icke står i något beroende af mannen, åtminstone icke i andra fall än när den egna kassan är slut, då mannen lämpligen kan få uppträda såsom förlags-gifvare medelst försträckningar, hvarför valuta kan lemnas uti blida ögonkast och någon undergifvenhet för tillfället.

Ser man på de grunder, som föranledt den kongl. propositionen i denna 1 §, så finner man dessa vara angifna af statsrådet och chefen för justitiedepartementet, då han yttrar: »De omständigheter, hvilka böra berättiga en make att, oberoende af den andres samtycke, vinna boskilnad, äro ofta af den beskaffenhet, att deras framdragande inför offentligheten måste förefalla förhatligt och motbjudande. Härigenom afhållas för närvarande helt visst mången hustru från att söka boskilnad, der sådan vore af omständigheterna påkallad, och ett stadgande af ofvan angifna innehåll synes därför väl egnadt att lemna gift qvinna ett verksamt skydd i fall, der hon eljest af hänsyn till mannen skulle stå värnlös». Ja, dessa skäl äro ungefär desamma, som så ofta anförts för att genom lagstiftningen vinna lättadt tillfälle till skilnad i sjelfva äktenskapet, nemligen att undanrödja det obehag, som förmenas ligga deri, att rätten skall undersöka och pröfva de befintliga missförhållandena makarne emellan. Man finner det så viktigt, att dessa obehag blifva undanröjda, att därför andra hänsyn måste vika, oaktadt dessa misshälligheter och anledningarna dertill äro väl bekanta inom umgängeskretsen, ja, snart sagdt, inom hela sambället. Jag håller dock före, att det icke kan anses vara en så stor olägenhet, att det förefinnes vissa svårigheter för att erhålla boskilnad, emedan jag förmenar, att just svårigheterna kunna verka derhän, att icke af tillfälliga anledningar i hastigt mod ansökningar göras, som sedan för hela lifvet få ångras. Nu kan enligt den nya lagen en tillfällig oenighet, en tillfällig misstämning vålla, att makarne helt hastigt komma öfverens att söka boskilnad. De gifva in ansökning derom, och denna om enighet vittnande ansökning kan gifva anledning till ett helt lifs oenighet.

Till de af justitieministern anförda skäl har utskottet lagt ytterligare ett, nemligen det, som anfördes af lagberedningen vid 1892 års förslag. Denna erinrade, att, »då lagstiftningen redan genom bestämmelse om äktenskapsförord lemnat det öppet för dem, som ämna ingå äktenskap med hvarandra, att efter fritt afial begränsa eller helt och hållet upphäfva den legala egendomsgemensamheten makar emellan, ett medgifvande för dem att jemväl efter äkten-

skapets ingående genom öfverenskommelse häfva denna gemensamhet svåriligen kunde sägas ur principiell synpunkt innefatta något mot vår rättsåskådning stridande, såvida blott tillvägagåendet så ordnades, att tredje mans rätt ej kränktes; och har beredningen vidare framhållit, att, om lagstiftningen erbjöde tillräckligt skydd i sistnämnda hänseende, så att boskilnaden icke öppnade några utsigter att kring-skära fordringsegares rätt, det kunde antagas för visst, att boskilnad i regeln icke komme att sökas i andra fall, än då den vore af verkligt behof påkallad.» Jag skall tillåta mig att härvid erinra, att det väl torde få anses vara en skilnad mellan äktenskapsförord och boskilnad. Nu vet man, att äktenskapsförord, om det också många gånger varit till nytta, dock föranledt stridigheter. Men det är dock i vanliga fall egentligen icke fästmannen och fästmön, som ingå förord, utan fadren eller målsmannen för qvinnan, som vill hafva dylikt förord, då hon inför egendom i boet eller sådant förord anses eljest böra finnas till hennes trygghet; och om än mannen icke gerna ser detta förord, utan deraf mången gång finner sig kränkt, så besinnar han dock, att det icke är hustrun, som gifvit anledning dertill, utan fadren eller målsmannen, under hvars vilja såväl han som hon måst böja sig. Men att deremot, så snart makarne inträda i äktenskapet, börja, kanske från första dagen, tänka på boskilnad och tudelning af det gemensamma hemmet och dess olika föremål, kan jag icke finna vara annat än att från början bryta gemensamheten i äktenskapet; och, säga hvad man vill, det föreningsband, som ligger i sträfvan för det gemensamma hemmets förkofran och utveckling med tanke på, att det icke är för sig sjelf allena, utan för den andre, som man sträfvar, detta band måtte väl vara af den lifgivande och stärkande beskaffenhet, att det icke bör utan i nödfall sönderslitas, och för visso skall betydelsen af det ord, som är för oss alla kärt sedan barndomens dagar, nemligen *hemmet*, komma att förlora mycket af sin betydelse, då hemmet icke längre sammanhålls af det föreningsband, som ligger i gemensam sträfvan för makarne sjelfva och barnen, utan det i stället i hemmet kommer att beta: detta är mannens, detta är hustruns, detta är fadrens, detta är modrens.

Jag vet mycket väl, helst mot betänkandet icke finnes någon reservation, att hvad jag nu sagt icke kommer att verka någon ändring i utskottets förslag, men jag har tagit mig friheten att uppehålla kammaren några ögonblick med dessa ord, därför att jag önskat hafva min mening bevarad i kammarens protokoll. Jag har därför icke något yrkande att framställa.

Herr Rodhe: Jag har antecknat mig såsom reservant vid punkten 6, och jag har gjort detta af den anledning, att i lagförslaget uteslutits § 15 i nuvarande lag, hvilken paragraf medgifver upphäfvande eller återgång af boskilnad. Jag vet, att uteslutningen skett dels därför, att det icke skulle ha någon praktisk betydelse, att paragrafen bibehölls, då den så ytterst sällan kommit till användning, och dels därför, att, när den användts, detta ofta skett i ändamål att skada eller bedraga tredje man. Men dessa praktiska olägenheter synas mig icke innebära tillräckliga skäl för att utesluta paragrafen. Det är dock ett

Lagförslag
om
boskilnad.
(Forts.)

Lagförslag
om
boskilnad.
(Forts.)

abnormt förhållande, att boskilnad eger rum. Icke skall lagen hindra tillbakagång till normala förhållanden? Man kan icke förneka möjligheten af att makar, sedan de en tid lefvat i stridigheter, som hafva boskilnad till följd, komma till den sinnesändring, att de vilja återknyta kärlekens och fridens band. Men skall då lagen lägga hinder i vägen för att detta enhetsband skall bli rätt knutet? Ty det blir icke rätt knutet, i fall makarne fortfarande skola stå såsom två sjelfständiga personer i fråga om egendomen.

Det är alltså af principiella skäl jag anser, att, trots de praktiska olägenheterna af § 15 i den nuvarande lagen, denna paragraf bör bibehållas. Jag tillåter mig därför yrka återremiss af den ifrågasvarande punkten.

Herr statsrådet Annerstedt: Först och främst ber jag att få för kammaren påpeka, att det af den näst föregående talaren kritiserade uttalande af justitieministern, deri denne yttrade, att förbättrade förhållanden inom äktenskapslagstiftningen skulle företrädesvis vinnas genom lättare tillfällen till boskilnad, att detta uttalande gjordes inför Kongl. Maj:ts flera år, innan jag blef chef för justitiedepartementet. Detta uttalande egde rum i sammanhang med Kongl. Maj:ts förklaring, att det lagförslag, som först utarbetats med iakttagande af de af Riksdagen antagna fem punkterna, icke var af sådan beskaffenhet, att det kunde läggas till grund för en kongl. proposition till Riksdagen. Uttalandet fälles således alls icke af någon person, tillhörande föreningen för gift kvinnas eganderätt eller någon annan af de föreningar, den föregående talaren antydde, utan utgick från en åskådning, som var angelägen att, så vidt ske kunde, bibehålla vår äktenskapslagstiftning oförändrad. Justitieministerns uttalande var ett uttryck för hans sträfvan att genom att öka lättheten af boskilnads vinnande ordnande ingripa på detta lagstiftningsområde, och ett lagförslag i denna riktning kan således rättvisligen icke betraktas såsom utgåendet från dem, hvilka önska en mer eller mindre fullständig omarbetning af äktenskapslagstiftningen. Tvärtom har detta förslag utgått från dem, hvilka önska att, så vidt ske kan, bevara egendomsgemenskapen såsom en af grundpelarne för den svenska äktenskapsrätten och som icke vilja vara med om att omändra denna rätt så, att fullständig egendomsskilnad eger rum mellan makar så, att de skola hafva en hvar sin egendom, men icke något gemensamt.

Då man söker motverka införandet af denna egendomsskilnad, ligger det nära till hands, att man ordnar lagstiftningen så, att i de fall, der missbruk förekomma vid mannens förvaltning af boets gemensamma egendom, der fara finnes för förslösande af hustruns andel i den gemensamma egendomen eller den enskilda, som är henne utslutande tillhörig, lagen gifver hustrun ett medel att i tid kunna rädda, hvad henne tillhör. Detta betraktelsesätt har också allt sedan år 1891 gifvit anledning till en sträfvan att genom förbättringar i boskilnadslagen åstadkomma, hvad det af den näst föregående talaren åsyftade parti vill vinna genom en fullständig omskapning af äktenskapsrätten. Det förefaller mig därför, som om det klander, hvilket rigtats mot Kongl. Maj:ts förslag i denna del, vore temligen oförtjent.

Den näst förgående talaren fann det origtigt, att boskilnad skulle kunna vinnas, så snart makarna vore derom ense. För mig har det emellertid uppgifvits, att i praxis länge varit förhållandet, att, då man och hustru velat hafva boskilnad, de också fått sådan, och att man får gå långt tillbaka i tiden för att finna fall, då en domstol mot protester af båda makarne afslagit en boskilnadsansökning.

Vidare framhöll samme talare, att svåra följder i etiskt afseende skulle inträffa i anledning af lättheten att vinna boskilnad. Jag tror dock, att han vid detta betraktelsesätt förbisett makarnes och framför allt hustruns naturliga uppfattning af äktenskapet. Det torde vara berättigadt att påstå, att de svenska hustrur icke skola vara många, som önska tillgripa boskilnadsansökning i oträngdt mål, d. v. s. så länge boets ekonomiska ställning är god och mannen icke genom dålig förvaltning af dess angelägenheter satt hela familjens ekonomiska existens i fara. Jag tror, att man kan fasthålla såsom allmän regel, att boskilnad endast tillgripes, då verklig fara finnes för boets försörjning, såsom ett yttersta medel, hvarigenom hustrun kan rädda någon del af boet åt sig och barnen.

Under sådana förhållanden anser jag icke någon fara förefinnas, för att de lättare tillfällen till boskilnads erhållande, som genom den nya lagen beredas, skola missbrukas. Lagstiftningen torde kunna utgå derifrån, att dessa lättare tillfällen att erhålla boskilnad endast skola komma till användning i de fall, för hvilka lagstiftningen är afsedd, och att missbruk af denna lag skola ifrågakomma i vida mindre omfattning än missbruk af andra lagar.

Vidare ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att, sedan boskilnad skett, förhållandet mellan makarna i det stora hela icke blifver eller kan blifva annat, än förhållandet är i de äktenskap, der, på grund af förord, egendomsgemensamheten varit utesluten under hela äktenskapet. Då den näst föregående talaren sökte göra gällande, att den skilnaden förefunnes emellan äktenskapsförord och boskilnad, att det var hustruns målsman, som för henne gjorde förord, under det hustrun sjelf sökte boskilnaden, så förbigick han helt och hållet alla de fall af förord vid äktenskap, der den blifvande hustrun är myndig. I 8 kap. 1 § giftermålsbalken heter det: »vilja man eller qvinna, der hon ej under giftoman står, eller giftoman å mös vägnar, göra förord» o. s. v. För mig är likheten mellan förord och boskilnad ganska påtaglig.

Jag föreställer mig sålunda, att Första Kammaren, med fullständigt bibehållande af den ställning kammaren alltid intagit, att icke vilja vidtaga andra ändringar i giftermålsbalken än sådana, som äro förenliga med en riktig uppfattning af äktenskapets betydelse, skall kunna bifalla 1 § i den nu föredragna lagen. Kammaren uppgifver dertför alldeles icke den ståndpunkt, kammaren liksom Riksdagen i sin helhet intagit sedan 1884, att icke besluta andra ändringar å detta lagstiftningsområde än sådana, som äro i god öfverensstämmelse med svensk sed och svensk rättsuppfattning och endast utgöra en riktig och småningom skeende utveckling af det historiskt utgöra.

Jag ber att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Lagförslag
om
boskilnad.
(Forts.)

Herr Rudebeck: Endast några få ord. Jag har tvekat vid hvilken paragraf i lagen jag borde framställa det yrkande, jag nu ärnar göra, men jag har funnit riktigast att låta mitt yrkande framkomma här. Min anmärkning afser, att den föreslagna nya boskilnads-lagen icke upptager det stadgande, som återfinnes i § 15 af nu gällande boskilnadslag och lyder så: »Vilja makar, sedan boskilnad vunnit, ställa sin egendom eller någon del deraf under mannens förvaltning åter; hafve der lof till». En sådan bestämmelse finnes icke i den nya lagen.

På sätt en föregående talare anmärkt, är såsom skäl till denna uteslutning anfördt, att den nu åberopade bestämmelsen skulle vara otydlig och ofullständig och därför icke kunna utan en väsentlig omarbetning upptagas i den nya lagen. En sådan omarbetning kunde vidare så mycket mindre ifrågakomma, som erfarenheten visat, att denna bestämmelse sällan, om någonsin, vunnit tillämpning och det icke kunde antagas, att den skulle komma till användning framdeles mer än hittills.

Hvad det första af dessa skäl beträffar, är det icke för mig öfvertygande. Jag inser visserligen, att en omarbetning af § 15 kan vara behöflig för att bringa den i bättre sammanhang med öfriga bestämmelser i den nya lagen, liksom att denna omarbetning kan vara förenad med mycket besvär, men då jag anser ett likartadt stadgande som det ifrågavarande vara värdt att få plats äfven i den nya lagen, kan det anförda skälet icke för mig vara afgörande.

Hvad angår det andra skälet eller att bestämmelsen sällan, om någonsin, vunnit tillämpning, vågar jag visserligen icke yttra mig om, huru härmed i allmänhet kan förhålla sig, men jag har dock varit i tillfälle att se tillämpning deraf, och med min uppfattning af saken, kan det icke vara annat än önskvärdt, att nuvarande stadgandet bibehålles. Jag kan icke heller se, att derigeom det syfte skulle hindras, som man vill vinna genom den nya lagen, och ej heller kan jag finna något skäl att, med hänsyn till boskilnad mellan makar, gå längre, än nödvändigheten bjuder. Detta uteslutande af nuvarande rätt att upphäfva boskilnad är också egadt att gifva stöd åt den uppfattningen, att denna lagstiftnings ändamål är att på det ekonomiska området så mycket som möjligt skilja makarna, utan att återförena dem, äfven om de så önska.

På dessa skäl tillåter jag mig yrka återremiss af den föredragna paragrafen.

Herr Dickson: Det förhåller sig ju så, att stadgandet om rättighet för hustru att efter erhållen boskilnad ställa sin egendom åter under mannens förvaltning icke vunnit någon tillämpning, om ej i något undantagsfall, och att detta stadgande därför saknat praktisk betydelse. Om en hustru fått boskilnad därför att mannen är insolvent, är det väl också angeläget för henne, att han icke återfår förvaltningen af hennes egendom. På samma sätt, om boskilnaden skett därför att han missbrukat sitt målsmanskap. Deremot skulle en sådan återgång medföra åtskilliga olägenheter med afseende å borgenärernas ställning,

emedan det då kunde blifva svårt att veta, hvad egendom skulle kunna undantagas vid utmätning o. s. v.

Jag tror således, att det är på goda grunder, som § 15 icke upptagits i den nya lagen, och anhåller jag att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

*Lagförslag
om
boskilnad.*
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf samt vidare på densammas återförvisning till utskottet; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Herr Dickson: Jag tillåter mig erinra, att kammaren till utskottet återremitterat den föreslagna 2 § i 9 kap. giftermålsbalken, för att utskottet måtte blifva i tillfälle att ännu en gång taga i öfvervägande, hvad som bör stadgas med afseende å skogsafverkning och afverkningskontrakt, och jag hemställer med anledning häraf, att äfven den nu föredragna lagparagrafen måtte återremitteras, på det utskottet måtte få fria händer.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, visades ifrågasvarande paragraf åter till utskottet.

4—6 §§.

Godkändes.

7 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Då Andra Kammaren beslutat återremittera denna §, för att utskottet måtte tillse, huruvida icke den deri föreslagna tid af två månader, som borde förflyta mellan kungörelsens införande i allmänna tidningarne och boskilnadsärendets vidare behandling, skulle kunna förkortas, något, som skulle lända boskilnadsproceduren till stor fördel, så hemställer jag, att äfven Första Kammaren måtte biträda beslutet om paragrafens återremitterande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, visades den nu föredragna paragrafen åter till utskottet.

8 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Andra Kammaren har beslutat återremittera § 8 i syfte, att der skulle intagas bestämmelse om, att

Lagförslag
om
boskildnad.
(Forts.)

bouppteckningsed skall afläggas, endast då andra maken eller någon af borgenärerna det yrkar. Jag hemställer därför, att Första Kam-maren jemväl måtte återremittera paragrafen.

Herr Afzelius: Jag är förekommen af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet. För min del anser jag onödig ed vara lika med edsmissbruk, och jag finner således denna ed icke böra ovilkorligen äläggas. Skälet, hvarför utskottet i motsats till den kongl. propositionen gjort edgången obligatorisk, är ju det, att borgenärerna skola få bevis om, huruvida den gäld, hvarom i 18 § är fråga, är för den ena eller andra maken veterlig eller ej. Jag tror dock, att detta mål kan bättre vinnas, om i 18 § införes ett stadgande, att ed kan af borgenär fordras i sammanhang med skiftet. Jag ber att få instämma i yrkandet om återremiss.

Herr Unger: Skälet, hvarför utskottet föreslagit att göra bouppteckningseden obligatorisk, har varit, att åtskilliga rättsförhållanden i framtiden komma att blifva beroende af bouppteckningens rättighet, och att utskottet varit öfvertygadt om, att, i fall edgången icke blefve obligatorisk, det skulle blifva mycket vanskligt att erhålla en fullständig och riktig bouppteckning. Under sådana förhållanden, och då utskottet väl haft betänkligheter mot löfteseder, men icke mot sannings-eder, har utskottet ansett det endast vara i öfverensstämmelse med god ordning att bouppteckningen skulle af båda makarna edfästas. I annat fall skulle lätteligen den uppfattningen kunna vinna insteg bland menige man och allmogen, att det icke är så noga, om dessa bouppteckningar äro fullständiga eller ej.

Jag yrkar bifall till paragrafen, sådan den af utskottet föreslagits.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med der- under framställda yrkanden propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf samt vidare på densammas återförvisning till utskottet; och förklarades den senare propositionen vara med öfver- vägande ja besvarad.

9 §.

Herr statsrådet Annerstedt: Sedan kammaren beslutat åter- remittera § 8, torde det vara nödvändigt, att äfven § 9 återremitteras, hvarom jag följaktligen får framställa yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, visades föreliggande paragraf åter till utskottet.

10 §.

Herr Unger: Under behandlingen i utskottet af denna § har jag yrkat, att slutorden »der den ej af henne sjelf utföres» måtte utgå. Jag ansåg det nemligen vara alldeles för delikat att, när hustrun sjelf begärt att få en god man, låta det bero på hustrun,

om hon skall anlita denne gode man eller ej. Han skall således fara till alla sammanträden och ting för att fråga, om han får lof att föra talan för hustrun, och när han kommit dit, kan det hända, att hon utför sin talan sjelf eller genom något ombud. Får hustrun icke den gode man, hon vill hafva, så kommer hon att föra sin talan sjelf, och den gode man, som rätten på hennes begäran förordnat, får blott springa fram och åter och höra efter, om han får fullfölja sitt uppdrag. Från 1862 var det obligatoriskt, att hustrun vid boskildnad skulle hafva god man, 1874 bestämdes, att sådan skulle förordnas blott om hon begärde det, och nu skall slutligen tillkomma, att gode mannen får föra talan, endast om hustrun icke gör det sjelf. Detta tycker jag går för långt, och jag hemställer därför, om icke de ofvannämnda slutorden i paragrafen böra utgå.

Herr Dickson: Då hustrun i förevarande fall icke göres omyn- dig, bör det väl också vara henne obetaget att sjelf föra sin talan, der hon finner omständigheterna det kräfva. Den fara, herr Unger skildrade, eller att det skulle kunna hända, att, då gode mannen infunne sig vid sammanträden eller inför rätta, han funne sig före- kommen af hustrun, tror jag icke vara af någon betydelse. Har hustrun begärt god man, är det väl att antaga att hon kommer att samarbета med honom, liksom att, i fall hon sjelf vill ombesörja någon angelägenhet, hon derom på förband underrättar gode mannen. Jag kan således icke finna någon våda i det föreslagna stadgandet och ber att få yrka bifall till paragrafen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på den nu föredragna paragrafen yrkats, dels att densamma skulle godkännas oförändrad, dels ock, af herr Unger, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att slut- orden: »der den ej af henne sjelf utföres» utelemnades.

Derefter gjordes propositioner, först på godkännande af para- grafen i oförändradt skick samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

11—13 §§.

Godkändes.

14 §.

Herr Dickson: Jag hemställer, att kammaren måtte i öfverens- stämmelse med Kongl. Maj:ts proposition till förevarande § foga ett tillägg af följande lydelse: »Egendom, som i nu stadgad ordning blifvit för hustruns räkning afskild, må af henne tillträdas, der hon för den egendom ställer borgen, som af rätten godkännes».

Till stöd för detta yrkande tror jag mig icke behöfva åberopa annat skäl, än att det synes uppenbart, att det är fördelaktigt, att hustrun får tillträda den åt henne afskilda egendomen, i fall det dröjer länge, innan skifte eger rum. Någon fara för förlust kan ju härigenom

Lagförslag om boskildnad. icke uppkomma för vare sig mannen eller borgenärerna, då hustrun före tillträdet måste ställa borgen.

(Forts.)

Herr Trygger: Jag ber att få upplysa, att Andra Kammaren nyss antagit utskottets förslag i denna §. Således skulle kamrarna här stanna i skiljaktiga beslut, om Första Kammaren antager Kongl. Maj:ts af herr Dickson förordade förslag. I själfva saken ber jag att få anmärka, att detta förslag afser att gifva hustrun en rätt, som lagen icke gifver mannen, och jag kan icke se något skäl till ett dylikt förfarande. Om afskiljande sker för mannens räkning af egendom, som han haft under sin förvaltning, får han icke lyfta den, liksom ej heller sin andel i gemensam egendom, som hustrun kan hafva haft under förvaltning.

Dessutom anser jag bestämmelsen i fråga icke lämplig därför, att den är egnad att fördröja skiftet, och när boskildnad skett, måste det anses vara en stor fördel, att skifte sker så fort som möjligt.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Annerstedt: Det torde i afseende å det praktiska behovet vara stor skildnad mellan man och hustru i detta fall. Mannen är den, som i regel förvaltar boets gemensamma egendom. Den gemensamma egendom, som förvaltas af hustrun, är alltid ett ringa undantag. Det kan därför väl tänkas, att, då afskiljning för hustruns räkning sker af egendom, som mannen förvaltadt, det för henne kan vara behöfligt att mot borgen få lyfta denna egendom. Visserligen är det sant, såsom den siste talaren yttrade, att det är af stor vikt, att skiftet påskyndas, men gälden skall dessförinnan vara gulden, och man må påskynda utredningen hur mycket som helst, kommer det i många fall alltid att dröja temligen lång tid, innan skifte kan ske. Det synes mig icke fördelaktigt, om hustruns andel under hela tiden ovilkorligen skall stå under förvaltning af god man utan möjlighet för henne att få lyfta egendomen mot borgen. Om jag tänker på mannen, så kan han ändå såsom förvaltare af det gemensamma boet komma i åtnjutande af sin andel och behöfver därför icke denna lyftningsrätt. Då nu hvarken mannen eller borgenärerna kunna lida af att hustrun får lyfta enskild egendom mot borgen, hemställer jag om bifall till herr Dicksons reservation.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Dickson*, att paragrafen skulle godkännas med det tillägg, som föreslagits i den af honom vid ifrågavarande paragraf afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen i oförändradt skick samt vidare på bifall till herr Dicksons nyssnämnda yrkande; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

15—21 §§.

Godkändes.

22 §.

Lagförslag
om
boskilnad.
(Forts.)

Herr Leman: Enligt nu gällande boskilnadslag anses det osäkert, i hvad mån hustru, som vunnit boskilnad, kan ingå aftal med mannen. Det förekommer emellertid ett prejudikat från senare tid i en sak, der tvisten gälde, huruvida sådant aftal kunde ske eller ej. Hustrun åberopade vid häradsrätten, att hon fått boskilnad, men synes icke hafva företett boskilnadsdomen. Häradsrätten sade i sitt utslag, att äfven om hon vunnit boskilnad, kunde hon icke anses behörig att ingå aftal med mannen. Hofrätten faststälde enhälligt detta beslut, men i högsta domstolen yppades skiljaktigheter. Fyra ledamöter yttrade, att då hustrun icke, visat att hon vunnit boskilnad, så kunde hennes talan icke bifallas, och de tre öfriga faststälde hofrättens dom. Häraf följer, att pluraliteten i högsta domstolen ansåg, att, i fall hustrun visat, att boskilnad egt rum mellan henne och mannen, hon varit berättigad att ingå aftal med honom.

Med hänsyn till det sväfvande i den nuvarande lagstiftningen i detta ämne, är därför mycket vunnit genom att man i den föredragna paragrafen får en säker vägledning, men jag är deremot icke öfverens med Kongl. Maj:t och utskottet om att den föreskrift, som här lemnas, är rätt och betogad. Enligt förslaget lyder § 22: »Ändå att boskilnad beviljad är, ege ej ena maken till den andre något bortgifva eller makarna sig emellan sluta annat aftal, än som med skifte af boet har samband». D. v. s. att en hustru förmenas att, sedan hon vunnit boskilnad, till sin man, till sina barns får bortgifva till och med hvad som kan vara behöfligt för hans lifsuppehälle. Jag tänker mig, att mannen gjort konkurs och boskilnad därför finnes mellan makarna. Han kan dock vara en utmärkt make och god människa. Han söker en anställning, men derfor behöves, att han ställer borgen eller lemnar obligationer såsom säkerhet för omhänderhafda medel. Hustrun vill hjälpa honom härmed, men lagen medgifver det icke. Mannen kan t. ex. vara sjökapten, och han behöfver, för att få befäl på ett fartyg, disponera vissa lottbref deri, hvilka hustrun eger; hon vill gerna tillhandahålla dem, men hon får icke.

Då man på detta sätt stänger dörren för uppgörelser mellan makar, öppnar man dock på samma gång en bakdörr, hvarigenom saken låter sig göra. Konseqvensen af denna § 22 blir naturligtvis, att hustrun kommer att förhandla med någon släkting eller vän till mannen, hvilken derpå öfverlåter sin rätt på mannen, och följden blir densamma.

Det synes mig emellertid, som om den tanken skulle genomgå lagen, att qvinnan är så oerfaren i affärsförhållanden, att hon på allt sätt behöfver skyddas, men så är ingalunda fallet. Jag har ofantligt många gånger sett i sterbhus, der en enka suttit, huru hon mycket lätt satt sig in äfven i ganska invecklade ekonomiska förhållanden, eller huru vid boskilnad mellan makar hustrun mycket skarpt hållit på sin rätt, men också begagnat de tillfällen, som erbjudit sig, att understödja mannen. Jag tror, att man här skyddar qvinnan för mycket och gör henne nästan omyndig, hvarrör jag, för min del, vill yrka återremiss af denna §.

Lagförslag
om
boskildnad.
(Forts.)

Innan jag lemnar ordet, ber jag dock att i detta sammanhang få påpeka en annan sak. Vid granskningen inom högsta domstolen af förslaget till ändringar i giftermålsbalken yttrade justitierådet Carlson, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke hustrus rätt att idka handel eller rörelse borde göras oberoende af det i näringsförordningen stadgade vilkor, att mannen ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen kan komma att ingå. I 4 § i 1864 års näringsförordning stadgas nemligen: »gift qvinna, som med mannen sammanlever, är oförhindrad att idka handel eller annat näringsyrke, såvida mannen sådant tillåter och ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen kan komma att ingå». Då lagärendet förevar inför regeringen, förklarade emellertid herr justitieministern, att han ansåg, att någon ändring i denna § icke borde göras. Jag erkänner dock min okunnighet att förstå, huru saken nu skall kunna ordnas, när makarna erhållit boskildnad. § 22 i boskildnadslagen nämner härom intet, men enligt näringsförordningen får hustrun icke idka handel, så vida icke mannen, från hvilken hon fått boskildnad, ikläder sig ansvarighet för hennes förbindelser. Jag hemställer därför, om det icke i detta sammanhang vore skäl att tänka på att få en ändring i näringsförordningen.

Jag anhåller att få yrka återremiss.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag skall be att få yrka bifall till den föredragna paragrafen. Det exempel, som den förste talaren anförde på olägenheter, som skulle följa af det ifrågavarande lagstadgandet, synes mig föga bevisande. Så vidt jag förstår lagstadgandet, så förbjuder det icke hustrun att lemna sina obligationer såsom säkerhet för lån, som mannen erhåller, ty det är uppenbart, att hon dermed icke sluter aftal med mannen, utan lemnar sin egendom såsom pant till tredje man, hvilket ju är ganska analogt dermed, att hon går borgen för mannens förbindelse. Det är icke heller förbjudet, att hustrun under pågående äktenskap lemnar kontanta medel att af mannen användas till eget och familjens uppehälle. Allt detta förhindras icke af lagstadgandet, men hvad man vill förhindra är, att när det skall ske utmätning på mannens egendom, denne skall kunna komma och säga, att egendomen är hustruns, ty vi hafva under »äktenskapet» ingått aftal derom, och gången derpå, då utmätning sökes å hustruns egendom, hon skall säga: egendomen är mannens, ty vi hafva träffat nytt aftal derom. Omsorg om borgenärernas rätt kräfvär uppenbarligen, att, så länge äktenskapet varar, makarne icke böra kunna ingå aftal sig emellan, som inverkar på tredje mans rätt.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen, jemlikt derunder förekomna yrkanden, gjorde propositioner, först på godkännande af den nu föredragna paragrafen, samt vidare på densammans återförvisning till utskottet; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

23 §.

Godkändes.

24 §.

Lagförslag
om
boskilnad.
(Forts.)

Herr Unger: § 24 lyder så här: »Makar vare, ändå att de vunnit boskilnad, pligtige att hvar efter sin förmåga bidra till eget och barnens uppehälle.»

Inom utskottet har jag fäst uppmärksamheten vid, hurusom det aldrig varit ifrågasatt, att icke den, som vunnit boskilnad, skulle bidra till sitt eget uppehälle, och att anledning icke heller förefunnnes till det antagande, att den, som vunnit boskilnad, skulle derigenom förlora sin själfbevaringsdrift, såsom följd hvaraf jag påyrkat, hvad jag, herr grefve och talman, nu ock påyrkar, att i ofvan nämnda pragraf ordet *eget* måtte ändras till *hvarandras*.

Herr Dickson: När *makar* är subjekt och man säger, att de skola bidra till sitt eget uppehälle, så förstås dermed, att de skola bidra till hvarandras, hvarför ändringen är obehöflig. Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande pragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels ock, af herr *Unger*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att ordet »eget» utbyttes mot »hvarandras».

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen i oförändradt skick samt vidare på bifall till det af herr *Unger* framställda yrkande; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

25 och 26 §§ samt öfverskriften till I afdelningen.

Godkändes.

II afdelningen, slutmeningen, ingressen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Visades, på derom af herr *Dickson* framställt yrkande, åter till utskottet.

Punkterna 7—11.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Brehmer* från och med den 29 i denna månad till och med den 7 nästkommande maj.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammaren herr *Wilhelm Odelberg* är genom luftrörskatarrh (Bronchitis acuta) hindrad tills vidare att infinna sig i Riksdagen, intygas

Stockholm d. 27 april 1898.

R. M. Bruzelius,
med. doktor.

Kammaren åtskildes kl. 4,29 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.